

د اسلامي



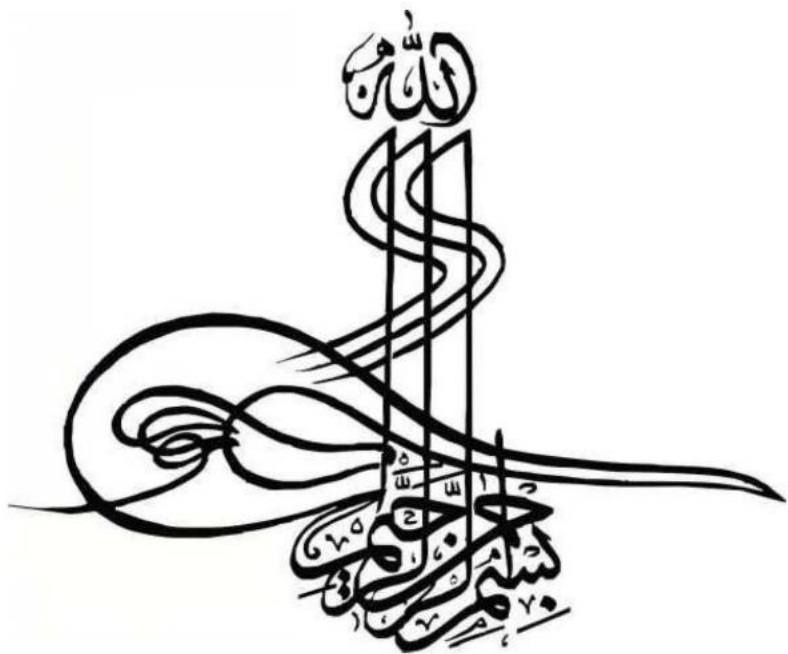
پیل

لیکوال:

ڈاکٹر مہندس حشمت اللہ «اتمر»

مدرسہ - سنواغہ - ۲۰۰۰

Ketabton.com



د اسلامي معمارۍ پیل

لیکي پوهه:

سرلیک: د اسلامي معمارۍ پیل

لیکوال: ډاکټر مهندس حشمت الله و، اتمر ،،

ابډیتور:

طراح او ډیزان: ډاکټر مهندس حشمت الله و، اتمر ،،

خپرنډوی:

چاپشمېر:

چاپ نېټه: سلواغه میاشت / کال ۱۴۰۲

گرځنده اړیکه: +۹۳۷۹۹۳۷۶۹۹۸

برېښنالیک: atmar_hashmatullah@yahoo.com

د چاپ حقوق له لیکوال او خپرنډوی سره خوندي دي، بي

اخځ بنووني ترې د گټې اخيستنې اجازه نه شته.

د اسلامي معمارۍ پيل

لړليک

چوپړی

سرليک

- ۱ پڅينۍ
- ۲ بسم الله الرحمن الرحيم
- ۳ ليکي پوهه:
- ۴ لړليک
- ۵ ننتوزي
- ۷ د يادښتونو له پاره:
- ۹۶ د چاپ شويو کتابونو لېست
- ۹۹ د کار لاندې کتابونو لېست
- ۱۰۰ د امکان او وخت په صورت کې
- ۱۰۱ د پڅينۍ څټ

ننتوزي

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ إِجْلَالًا
لِقُدْرَتِهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ خُضُوعًا لِعِزَّتِهِ، وَصَلَّى
اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ .

بې پایه ستاينه او بې حده مننه، د هغه سپېڅلي ذات نه چې د وجود
مانۍ او کاینات یې د انساني وجود د تکامل او د انسان له پاره د
خپل سپېڅلي ذات او عبادت د حقیقت له پېژندلو پرته جوړ کړل.
هغه د ذات پوهه، عالي، لوړ او ښکلي نومونه دي، او کائناتو د
پیدایښت یوه حتمي لامل دی. عظمت، د ټولې نړۍ موجودیت، د
ناڅاپه څخه راوتل، حق درسیدو جوهر په یوه والي کې د اعتراف،
تباهی او بې وسی یوه له لوړو وسیلو څخه دی.

گرانو لوستونکو!

دا ځل مې و غوښتل توپیر مسلکي کتاب د اسلامي معمارۍ پیل
تر عنوان لاندې ولیکم، کوم چې د اسلام له دین سره یو ځای پیل
شوی ده. سوچ کوم چې دا کتاب به د لوستونکو له پاره په زړه
پورې او کتور وي .

پاکه ربه!

زموږ له پاره خپله لاره بې ستونزې کړه، تر څو موږ له تا پرته
بل څوک و نه وینو او نه یې پېژنو. زموږ سره مرسته و کړه تر
څو مو په وجود کې د غرور نڅښه پاتې نه شي او د اسلام د دین
له سپېڅلو بنده گانو څخه مو و بولي.

د اسلامي معمارۍ پیل

.....

يادونه:

د نظر ټولو خاوندانو او هغه څوک چې دا کتاب لولي په ډېر
درنښت هېله کېږي چې خپل غوښتنې او وړاندیزونه د دې کتاب
د بیا کتنې له پاره زما سره شریک کړي.

Whatsapp: ۰۰۹۳۷۹۹۳۷۶۹۹۸

په درنښت
ډاکټر معمار حشمت الله اتمر

د اسلامي معمارۍ پيل

د يادښتونو له پاره:

- -۱
- -۲
- -۳
- -۴
- -۵
- -۶
- -۷
- -۸
- -۹
- -۱۰

اسلامي معماري د مکي معظمې نه پيل شوه، کوم وخت چې حضرت محمد (ص) په پيغمبري باندې و گمارل (انتخاب) شو، دا معماري په جوړو شويو کورنو کې د کلتور (فرهنگ) په کچه څرگنده شوه، دا دود د نويو مسلمان شويو په کورونو کې لکه سطر را منځ ته شوه چې د کورونو دروازی ټکول او وروسته له اجازی نه ننوتل و.

نوي ودانۍ په دې بدلون کې نه تر سترگو کېدې، ځکه چې له يوې خوا د مسلمانانو اقتصادي وضعيت په وده کې نه و، له بلې خوا مسلمانان د حضرت محمد (ص) په گډون د کفارو له خوا د آزار او اذيت سره مخامخ وو، او دوي ته داسې وخت نه ورکول کېده چې په ودانيزو چارو کې لاس وهنه او هغه ته د اسلامي اصولو په رڼا کې وده ورکړي.

کفارو به تل هڅه کوله چې مسلمانان تر فشار لاندې ونيسي او هغوی دې ته مجبوره کړي چې له نوي دين نه لاس پر سر او بېرته خپل پخواني منسوخته شوي دين ته وگرځي، مگر دا کار د نوي مسلمان شويو انسانانو ته ناشونی و.

ورځ په ورځ به د مسلمانانو شمېر زياتېده، نوې عقيدې سره څرگندېدل او د خپل نوي دين او لارې نه به يې په کلکه ژمنه او ټينگار دفاع کوله.

۱۳ کاله تير شول، مگر د مسلمانانو په ژوند او معماري کې کوم بڼه او چټک بدلون په سترگو نه شو، دا ځکه چې کفارو نه غوښتل چې مسلمانان وده وکړي او په نوي ځواک، مکي معظمې کې واورې (بدل) شي.

د اسلامي معمارۍ پیل

.....

نو ځکه مسلمانان د الله په امر د حضرت محمد (ص) په مشرۍ
مجبور شول چې مکي معظمي نه یثرب (مدیني منورې) ته
هجرت وکړي.

د پیغمبر(ص) هجرت

" کله چې د پیغمبر(ص) د وژلو وروستی پرېکړه وشوه، نو
جبرائیل علیه السلام په وحی نازل شو او پیغمبر(ص) ته یې د
قریشو له دسیسې خبر کړ او د خدای (ج) له لورې یې د هجرت
د اجازې خبر ورکړ، د هجرت وخت یې وټاکه او ویې ویل:

« نن شپه په هماغه بستره مه ویده کپړه چې تاسو به هره شپه
ویده کپړئ»

بیا رسول الله صلی الله علیه وسلم خپل نږدې ملګري ابوبکر صدیق
(رض) ته ورغی چې د هجرت د څرنگوالي په اړه ورسره خبرې
وکړي.

ام المومنین عایشه رضی الله عنها وایي:

موږ د ابوبکر صدیق رضي الله عنه په کور کې د گرمۍ په وخت
کې ناست وو چې یو چا ابوبکر صدیق (رض) ته و ویل:
رسول الله صلی الله علیه وسلم راځي، معمولاً رسول الله صلی الله
علیه وسلم په داسې وخت کې د ابوبکر صدیق (رض) کور ته نه
و راغلی.

نو ابوبکر صدیق (رض) و ویل:
موږ او پلار مې له تانه قربان شه!

ای پیغمبره!

زه په خدای قسم خورم چې هغه به په دې وخت کې نه راځي،
پرته له دې چې کوم مهم کار شوی وي.
وايي:

پیغمبر اکرم (ص) راغی او د ننوتلو اجازه یې ترې وغوښته.
وروسته له هغه چې دوی اجازه ورکړه، هغه ننوت او ابوبکر
صدیق (رض) ته یې وویل:
"خپل خلک وباسه."

ابوبکر صدیق (رض) و ویل:
زما مور او پلار در نه جار شئ!
یوازې زما کورنۍ په کور کې ده،
رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل:
ما ته اجازه راکړل شوه،
ابوبکر صدیق (رض) وویل:
له ما سره؟

هو له هغې وروسته، دوی د حرکت کولو څرنگوالي په اړه خبرې
وکړې؛
رسول الله صلی الله علیه وسلم خپل کور ته راستون شو او د شپې
تر راتلو پورې یې انتظار وکړ.

د پیغمبر د کور محاصره

د قریشو ستر جنایتکاران د هغه پلان د عملي کولو په تیاري بوخت
وو چې د سهار په غونډه کې تصویب شوي وه.
د دې پلان د عملي کولو له پاره د قریشو له مشرانو څخه یوولس
کسیزه ډله وټاکل شوه، چې ټول د مکې لوي مجرمین وو.
په دې ډله کې لاندې کسان شامل وو:

۱. ابوجهل بن هشام
۲. ابن ابی العاص حاکم
۳. عقبه بن ابی معیط
۴. نضر بن حارث
۵. امیه بن خلف
۶. زمه بن اسود
۷. طیمه بن عدي
۸. ابولهب
۹. ابی بن خلف
۱۰. نبیح بن حجاج
۱۱. منبه ابن حجاج

ابن اسحاق (رض) وايي:

د شپې له پيله يې د پېغمبر اکرم (ص) کور محاصره کړ او د پېغمبر اکرم (ص) د ویده کېدو انتظار يې کاوه، مخکې له دې چې يو ځل برید وکړي.

دوی پوره ډاډ وو چې د دوی ناوړه دسيسه به بريالۍ شي. تر دې چې ابوجهل په غرور ولاړ و او خپلو ملگرو ته يې په مسخره غږ، و ويل:

محمد (ص) فکر کوي چې، که د هغه پيروي وکړه نو د عربو او بهرنيانو پاچا به شي!

او له مرگه وروسته به بيا راژوندي کيږي او ستاسو له پاره به د اردن د باغونو په شان باغونه وي او که دا کار ونه کړي تاسو به وژل کيږي او له مرگ وروسته به په اور کې سوځي.

دوى بايد دا دسيسه د شپې په وروستۍ برخه کې ترسره کړي. شپه يې د همدې شېبې په انتظار تېره کړه. خو خداى د هر څه په واک کې دى، د ځمکې او آسمانونو سلطنت د هغه تر امر لاندې دي او هغه څه چې و غواړي هغه کوي. يوازينى خداى دى چې پناه ورکونکى دى او هيڅوک د هغه له عذاب څخه پناه نه شي کولى. خداى هماغه کار وکړ چې وروسته يې رسول الله صلى الله عليه وسلم ته و ويل:

وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ ۚ وَيَمْكُرُونَ
وَيَمْكُرُ اللَّهُ ۗ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ ۝
[الانفال: ۳۰]

دا په دې مانا (معنى) ده:

اي پيغمبره!

هغه وخت را په ياد کړه چې کافران ستا په مقابل کې د يوې فکر په لټه کې وو چې تا بندى، ووژني او يا دې له مکې معظمې نه وشړي. دوى د چل او حل په لټه کې وو، او خداى هم فکر کاوه؛ بې له شکه چې الله (ج) د حل لاره غوره کوونکى دى.

پيغمبر(ص) له خپل کوره و وت:

برسېره پر دې چې قریش کورنى ډېرچمتوالى نيولى و د هغوى شومه دسيسه د حضرت محمد رسول الله (ص) په وړاندې بريالۍ نه شوه او هغوى ماتى و خوره!

په هغه اساسه لحظه کې، پيغمبر محمد رسول الله (ص) خپل يار حضرت على (رض) ته و فرمايل:

زما پر ځاى ويده شه او دغه شين څادر هم پر خپل مخ اوار کړه!

د اسلامي معمارۍ پیل

.....

هغوی به هیڅ کله تا ته زیان و نه رسوي.....

په هغه وخت کې محمد رسول الله (ص) د باندې شو او یو موی خاوره یې واخیسته او پر دښمنانو یې وشینده، پاک رب د هغوی نه د سترگو لید واخیسته، څرنگه چې ونه توانېدل هغه و ویني او محمد رسول الله (ص) به دا لاندی آیت لوستو.

وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُنْصِرُونَ
[یس: ۹]

یعنی:

«په دې توګه مونږ د هغوی مخی او شاته دیوال ودر او، هغوی نه شي کولای و وینی.»

خاوره د هغوی په سرونو کښېناسته او محمد رسول الله (ص) د ابوبکر صدیق (رض) کورته لاړ او ابوبکر صدیق (رض) سره یو ځای د هغه د کور کوچنۍ دروازې نه و وتل او مخ په ثور سوري چې یمن لوري ته موقعیت لري پناه یوړه.

چا چې د محمد رسول الله (ص) کور کلابند کړی و، د حملې په انتظار وو، پو شوو چې خپل هدف ته ونه رسېدل.

یو سړی ترې پوښتنه وکړه چې څه خبره ده؟

ویي وېل:

د محمد په انتظار یو.

ویي وېل:

تاسو تاوان وکړ او ماتې مو وخوړه، په خدای قسم یادوم چې محمد (ص) پر تاسو خاوره شیندلی ده، او په خپله مخه تللی دی. هغوی و ویل:

په خدای چې مونږ ونه لید.

کوم وخت چې هغوی په خپلو سرونو لاس تېر کړ و پوهېدل چې په سرونو کې یې خاوره او دوره ناسته ده.

بیایې د سوري نه وکتل او ویې ویل:

قسم چې محمد (ص) ویده او خپل څادر یې پرسر اچولی دی.

تر سهار یې له ځایه و نه خوځېدل او انتظار یې وکړ، گوري

چې حضرت علی (رض) له ځایه را پاڅېد!

هغوی خپل چانس له لاسه ورکړی وو.

له علی (رض) نه یې پوښتنه وکړه:

محمد (ص) چېرې دی؟

ویې وېل:

نه پوهېږم.

قبا ته ننوتل

د دوشنبې په ورځ، د ربیع الاول په اتمه، د نبوت په شپاړسمه او

د هجرت لومړۍ کال، چې د سپټمبر له ۲۳ نېټې سره برابره ده،

رسول الله صلی الله علیه وسلم په قبایلي ښار کې په ځمکه پلۍ شو.

په دې ورځ د رسول الله صلی الله علیه وسلم ۵۳ کلن شو او د هغه

له رسالت نه ۱۳ کاله تېر شول.

دا د هغو کسانو نظریه ده چې باور لري چې رسول الله صلی الله

علیه وسلم د ۴۱ هجري قمري کال د ربیع الاول د میاشتې په نهمه

نېټه له ام الفل وروسته رالېږل شوی دی.

د اسلامي معمارۍ پیل

مگر د هغو کسانو په وینا چې وايي:
د ماموریت پیل د هجرت له کال نه وروسته په ۴۱ د رمضان
المبارک کې شو، په دې ورځ له مبارک ماموریت څخه ۱۲ کاله
او پنځه میاشتې او ۱۸ یا ۲۲ ورځې تېرې شوې وې.

عروه بن زبیر وايي:
په مدینه کې مېشت مسلمانان د رسول الله صلی الله علیه وسلم له
وتلو خبر شول.
نو هره ورځ به د مدینې تر تود لمر لاندې راتلل او انتظار به یې
کاوه، تر څو چې د ماسپښین نه زغمونکې گرمۍ بېرته ستنېدو ته
اړ کړي.
یوه ورځ له اوږده انتظار وروسته مسلمانان خپلو کورونو ته ستانه
شول.

یو یهودي سړی چې د کار له پاره بهر ولاړ و، رسول الله صلی
الله علیه وسلم او ملګري یې له لرې ولیدل.
هغه پوه شو چې له لرې واټن څخه یوه سپینه رڼا ښکاري او مدینې
ته نږدې کیږي. ځان یې کابو (کنټرول) نه کړای شو او چيغې یې
کړې:

ای د عربو ډلي!
هغه سرور چې تاسو ورته انتظار وي، راغی نو مسلمانانو خپلې
وسلې واخیستې او په منډه روان شول.
ابن قیم وايي:

د بني عمرو له قبیلې څخه د الله اکبر غږ اورېدل کېده!
مسلمانانو هم په خوښۍ سره الله اکبر و ویل او د هغه لیدو ته یې
منډه کړه، د هغه سره یې وکتل او هغه ته یې سلام و ویل چې یو
پیغمبر ته مناسب و او د هغه شا او خوا راتول شول.

د اسلامي معمارۍ پیل

دا هغه وخت و چې په دوی باندې ارامي او سوله راغله او وحی نازل شو:

إِنْ تَتُوبَا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا وَإِنْ تَظَاهَرَا عَلَيْهِ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ
مَوْلَاهُ وَجِبْرِيلُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَلَائِكَةُ بَعْدَ ذَلِكَ ظَهِيرٌ
[التحریم-۴]

دا پدې معنی ده:

"بیشکه چې الله تعالی په خپله د هغه ملگری دی او جبرائیل، صالح مسلمانان او د خدای ملائکې د هغه ملگری او ملاتړي دي"

عروه بن زبیر وايي:

خلک د رسول الله (صلی الله علیه وسلم) هرکلي ته ورغلل، هغه خلک بني لوري ته وایول تر دې چې د بني عمرو بن عوف په ګاونډ کې ښکته شو. دا دوشنبه او د ربیع الاول میاشت وه.

ابوبکر صدیق رضی الله عنه د خلکو په منځ کې ودرېد او رسول الله صلی الله علیه وسلم چې ناست وو.

خینو انصارو چې رسول الله صلی الله علیه وسلم یې نه وو لیدلی او نه یې پیژانده، ابوبکر صدیق (رض) ته یې سلام وکړ، خو کله چې د لمر تودوخه دوی خوروي، نو ابوبکر صدیق (رض) پاڅېد او په خپلو جامو یې د ده لپاره سیوري (سوری) جوړ کړ. دا هغه وخت وو چې ټولو رسول الله صلی الله علیه وسلم وپیژند.

په هغه ورځ د مدينې ټولې کوڅې له هرکلي ډکې وې. دا يوه بې سارې ورځ وه چې مدينې منورې په خپل تاريخ کې نه وه ليدلې او نه به يې ليدلې وې.

يهودانو د پيغمبر د نيکمرغۍ حقيقت وليد چې و ويل: خدای پاک د فاران له غرونو څخه د تيمان او سپېڅلي خدای له لوري راغلی دی، رسول الله (صلی الله عليه و اله و صحبه و سلم) په قبا کې د کلثوم بن حدام کور ته ولاړ.

ويل کيږي چې هغه د سعد بن خيثمة کور ته ولاړ، او لومړی روايت صحيح دی.

علي بن ابي طالب درې ورځې په مکه کې پاتې شو او هغه امانتونه يې چې له رسول الله صلی الله عليه وسلم سره وو، بېرته يې خپلو خاوندانو ته وسپارل او بيا د مدينې په لور روان شو، تر دې چې په قبا کې له رسول الله صلی الله عليه وسلم سره يو ځای شو او د کلثوم کور ته ولاړ.

بن حمام لاړ رسول الله صلی الله عليه وسلم په قبا کې څلور ورځې پاتې شو، يعنې دوشنبه، سه شنبه، چهارشنبه او پنجشنبه.

هلته رسول الله صلی الله عليه وسلم د قبا جومات بنسټ کېښود او هلته يې لمونځ وکړ او دا لومړی جومات دی چې له رسول الله صلی الله عليه وسلم وروسته د تقوی پر بنسټ جوړ شو.

کله چې قبا ته د رسول الله صلی الله عليه وسلم د راتګ پنځمه ورځ (يعنې د جمعي ورځ) راغله، نو رسول الله صلی الله عليه

وسلم د خدای په حکم سپور شو ، ابوبکر تر شا ولاړ و او بني نجار ته چې د ده رضایی (شبدي ورکونکي يا دايي) مورگانۍ وې، لاړ او کله چې هغې سيمې ته ورسېد.

هغوی چې خپلې تورې يې نيولې وې، د ده هرکلي ته ورغلل او له هغه ځايه مدينې ته ولاړ او په بني سالم بن عوف کې يې په دره کې دننه يو جومات کې له سلو کسانو سره د جمعې لمونځ ادا کړ.

مدينې ته د رسول الله صلى الله عليه وسلم راتگ

رسول الله صلى الله عليه وسلم د جمعې له لمانځه وروسته مدينې ته داخل شو. له همدې ورځې څخه د يثرب نوم په مدينه الرسول او له هغه نه وروسته مدينې ته بدل شو، چې په حقيقت کې د مدينه الرسول لنډ نوم دی.

په تاريخ کې د مدينې دا ورځ تر لمر روښانه ده. په دې ورځ کورونه او کوڅې د الحمد لله او سبحان الله په غږونو له خوښيو او جوشونو ډکې وې او د انصارو کوچنيو لونو په خوښۍ سندرې ويلې.

د سندرو ژباړه په لاندې ډول ده:

سپوږمۍ په شپه کې د لرې غونډيو څخه پورته شوه. د خدای شکر په موږ فرض شوی دی تر څو چې يو دعا کوونکی خدای ته دعا وکړي.

اي زموږ په منځ کې را لېږل شوي يې!

تاسو له ځانه سره يو څه راوړي دي، چې موږ به يې اطاعت وکړو.

که څه هم انصار شتمن نه وو، خو هر يو يې دا ارمان کاوه، چې رسول الله صلى الله عليه وسلم د هغه کور ته ولاړ شي.

رسول الله صلى الله عليه وسلم به له هر کور تېرېدل، د اوبښ ولگوه به يې نيوله او ويل به يې:

زموږ کور او ګاونډ ته راشئ چې په بشپړ ډول مسلح او ستاسو د دفاع او ساتنې له پاره چمتو وي.

خو پيغمبر (ص) فرمايلي دي:

لاره خلاصه کړئ!

اوبښ روان شو تر دې چې د مسجد نبوي اوسني ځای ته ورسېد او هلته يې زنگون و واهه!

خو پيغمبر صلى الله عليه وسلم له اوبښه کوز نه شو.

اوبښ پورته شو او لږ لري لاړ.

هغه دوهم ځل هلته ستون او په ګونډو شو!

رسول الله صلى الله عليه وسلم له اوبښ څخه بنکته شو.

د اوبښ د زنگون کولو ځای د رسول الله صلى الله عليه وسلم د بني نجار په ګاونډ کې وو او دا هم يو له هغو بريالو څخه و چې خدای پاک ورته ورکړی و.

ځکه چې هغه په خپله غوښتل چې د خپلو رضايي (شېدې ورکونکي يا دايي) مورګانې په منځ کې وي، ترڅو هغه د دوی درناوی وکړي او دوی هم ورته درناوی وکړي.

خلکو په پرله پسې ډول له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه غوښتل چې د دوی کورونو ته لاړ شي.

ابو ايوب انصاري رضي الله عنه د رسول الله صلى الله عليه وسلم د سفر دروند بار له ځانه سره خپل کور ته يووړ او اسد بن زراره د اوبښ جلب په لاس واخيست او خپل کور ته يې وې وړ، او هلته تر پايه پاتې شو.

د انس رضي الله عنه په روايت كې راغلي دي چي:
(روايت له بخاري نه)

رسول الله صلى الله عليه وسلم پوښتنه وكړه:

زموږ د كوم يو خپلوان كور نږدې دى؟

ابو ايوب و ويل:

زما، اې د خداى رسوله!

دا زما كور دى او دا يې دروازه ده.

رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل:

"لاړ شه او زموږ د استراحت له پاره خاى چمتو كړه!"

هغه و ويل:

پاڅېره !

د خداى په هيله!

څو ورځې وروسته د پيغمبر اكرم (ص) مېرمن بى بى سوده او د
هغې دوه لونې فاطمه، ام كلثوم، اسامه بن زيد او ام ايمن د ابوبكر
له زوى عبدالله او د ابوبكر له كورنۍ او د عائشې په گډون مدينې
منورې ته راغلل.

خو د رسول الله صلى الله عليه وسلم بله لور بى بى زينب له
ابوالعاص سره پاتې شوه او د بدر له جگړې وروسته هجرت ته
و نه توانېده.

بى بى عايشه (رض) وايي:

كله چې رسول الله صلى الله عليه وسلم مدينې ته راغى،
ابوبكر صديق (رض) او حضرت بلال سخته تبه درلوده.

وايي:

زه د دوى خاى ته ننوتلم او پوښتنه مې وكړه:

اې پلاره!

څنگه يئ؟

د اسلامي معمارۍ پیل

ای بلاله!

تاسو څنگه یی؟

وايي:

کله چې ابوبکر صدیق رضي الله عنه ته تبه راغله، دا شعر یې ولوست:

والموت أدني من شرك نعله
كل امرئ مصبح في أهله

دا په دې معنا ده:

"هر څوک د خپلې کورنۍ په منځ کې هغه وخت راپاڅيري کله چې مرګ ورته د بوتانو د تسکرو په پرتله نږدې وي." او کله چې د بلال تبه کمه شوه، نو په داسې غږ یې و ویل:

ألا ليت شعري هل أبيتن ليلة
بواد وحولي إنخروجليل
وهل أردن يوم ما مياه مجنة
وهل يبدون لي شامة وطفيل

دا پدې مانا (معنی) ده:

کاش زه پوهېدم چې د مکې په دره کې د ازهر او جلیل د خوشبويي بوټو په شاوخوا کې د شپې تېرول ممکن دي او کاش چې د مجنون د اوبو لیدل ممکنه وي که نه؟
یو ځای او که د دوو غرونو لیدل ممکن وي.
ایا شمع او طفیل یو ځل بیا وگورم؟
بی بی عایشه (رض) وايي:

زه پیغمبر (ص) ته ورغلم او خبر مې ورکړ.

پیغمبر (ص) و ویل:

مدینه موږ ته د مکې په شان محبوبه کړه او نوره هم زموږ له پاره
د روغتیا خای وگرځوه او په وزن کې یې برکت واچوه او طاعون
یې حجفي ته انتقال کړه.
تر اوسه د رسول الله صلی الله علیه وسلم سیرت په مکه مکرمه
کې ختم شوی دی.

په بنار کې ژوند

موږ په مدینه کې د رسول الله صلی الله علیه وسلم ژوند، په دریو
پړاوونو وېشلی شو:

۱. لومړی پړاو هغه پړاو دی چې په هغه کې د ده او د هغه پر
کرامو صحابه و یو په بل پسې اضطرابونه او کړاوونه سیوري
کوي، او په مدینه کې د هغه د دعوت په لاره کې فتنې او خنډونه
را ولاړ شوي وو.

بهرنیو دښمنانو هم په مدینه باندې د دې نوي دعوت له مېنځه وړلو
له پاره یرغل وکړ. دغه پړاو د شپږم هجري قمري کال د ذي
القعدې په میاشت کې د حدیبیه د صلحې تر ختمېدو پورې دوام
وکړ.

۲. د سولي او اوربند مرحله؛ په دې پړاو کې پیغمبر صلی الله
علیه وسلم د کفارو له مشرانو سره سوله وکړه او د مکې له فتحې
سره یې جنګونه او خونړۍ شخړې پای ته ورسېدې. د مکې فتحه
د هجرت په اتم کال کې وه او په دې پړاو کې پیغمبر اکرم شاهانو
ته د اسلام بلنه ورکړه.

۳. د خدای په دين کې د يوې ډلې د ننوتلو مرحله؛ په دې پړاو کې د قومونو استازي د پيغمبر صلی الله عليه وسلم حضور ته راغلل او اسلام يې قبول کړ او يا يې د سولې تړون لاسليک کړ.

د پيغمبر صلی الله عليه وسلم د ژوند وروستی پړاو د يوولسم هجري قمري کال د ربیع الاول تر میاشت دوام وکړ. د هجرت په وخت، مدینه کې حالات د هجرت مفهوم نه يوازې د شکنجې او خندا څخه ازادیده؛

بلکه، هجرت په داسې ښار کې د يوې نوې ټولنې د رامنځته کولو له پاره هڅې او همکارۍ ته ويل کيږي چې هلته امنيت او ازادي وي.

نو د هر مسلمان له پاره چې د دې نوي وطن په بنسټ کې د ونډه اخيستلو او د هغې د سمسورتيا، ساتنې او سرلورۍ له پاره هلې ځلې کول فرض او لازم دي.

په دې کې شک نشته چې رسول الله صلی الله عليه وسلم د ټولنې په جوړولو کې د ټولو رهبر، لارښود و او د ټولو چارو کنټرول د هغه په لاس کې و.

رسول الله صلی الله عليه وسلم په مدینه منوره کې د اوسېدونکو له دريو ډلو سره مخامخ شو، چې له دغو دريو ډلو څخه هر يو له يو بل څخه په بشپړه توګه توپير درلود، او له همدې امله رسول الله صلی الله عليه وسلم د مدینې د اوسېدونکو له هرې ډلې سره ډېر مسايل درلودل. هغه ننګونې چې د دوو نورو ډلو له خوا ورسره مخامخ شوې، په بشپړه توګه توپير درلود، دا درې ډلې دي:

۱. د هغه مخلص او نیک اخلاق ملګري، خدای دې له ټولو څخه راضي وي.
۲. هغه مشرکین چې له هجرت وروسته یې هم پر دوی ایمان نه درلود، خو د مدینې له قبیلو څخه وو.
۳. یهود.

الف:

هغه مسایل چې رسول الله صلی الله علیه وسلم د خپلو اصحابو په باره کې درلودل هغه دا و چې د مدینې منورې حالات د مکې مکرمې له هغو شرایطو سره بلکل توپیر لري. که څه هم دوی په مکه کې د یوې کلمې او یوې موخې په شاوخوا کې راټول شوي، دوی په ډیرو کورونو کې ویشل شوي چې د ټولنې له خوا مات شوي، ضعیف او رد شوي او په ټولنه کې هیڅ آزادي او رول نه درلود او واک او حاکمیت د دوی د دښمنانو په لاس کې و. تر هغه چې امکان درلود، دوی نوې ټولنه جوړه نه کړه.

له همدې امله دوي نه شو کولی داسې ټولنه جوړه کړي چې په هغې کې د انساني ټولنې، ټولې اړتیاوې پلي شي او همدا لامل دی چې موږ گورو د مکې سورتونه د اسلام اصول بیانوي او د نیکی او ښو اخلاقو هڅول او له بدیو څخه په کلکه ډډه کوي.

خو په مدینه منوره کې واک او حاکمیت پخپله د مسلمانانو په لاس کې و، په خپلواکه توګه او پرته له کوم سرحدې یې ژوند کوه.

دا په دې مانا وه چې دوی ته فرصت برابر شو چې د کلتور او پرمختګ او د ژوند پلانونه، اقتصادي، سیاسي، حکومت، سوله، جګړه او د حلال او حرام له لحاظه بشپړ پاکوالی او همدارنګه عبادات، اخلاقو او نورو مسایلو سره معامله وکړي. د ژوند پلانونه یو له بل سره مخامخ دي.

په دې شرایطو سره هغه وخت راورسېد چې یوه داسې اسلامي ټولنه جوړه شي چې د ژوند په ټولو پړاوونو کې له جاهلي ټولنې څخه بېله (لري، جدا) وي او په هر اړخ کې له نورو ټولنو څخه برتري او امتیاز ولري.

هغه ټولنه چې د هغه دعوت میوه او پایله ده چې مسلمانانو یې دیارلس کاله هر ډول کړاوونه زغملي دي.

دا د هوښیارانو له پاره پټه نه ده چې د داسې ټولنې جوړول په یوه ورځ، یوه میاشت او حتی په یو کال کې ممکن نه وو، خو د دغو قوانینو او پروګرامونو په ژورتیا کې د بنسټیز(بنیادي) کولو له پاره حتماً ډېر وخت ته اړتیا وه. کلتور او تمدن لږ څه شکل اخلي.

د دې قانون ضامن الله سبحانه وتعالی دی او پیغمبر صلی الله علیه وسلم د دې قوانینو د تطبیق او د لارښوونې، تبلیغ او روزنې له پاره را پاڅېدلی و او د هغو پر بنسټ یې مسلمانان و روزل، لکه قرآن چې فرمایي:

هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

د اسلامي معمارۍ پیل

.....

[الجمعه - ۲]

دا په معنی ده:

"هغه خدای دی چې د ناپوهانو څخه یې یو پیغمبر را لیرلی ترڅو دوی ته د هغه آیتونه ولولي او دوی ته وده ورکړي او دوی ته کتاب او حکمت ور زده کړي." "

د رسول الله صلی الله علیه وسلم صحابه کرامو دا احکام په زړونو او روحوونو منلي وو او تل به یې د هغه په احکامو او حکمونو ځانونه سینگارول او په دې خبره به خوشحاله وو.
قرآن وايي:

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ۝
[الانفال - ۲]

دا پدې مانا (معنی) ده:

او کله چې دوی ته د خدای آیتونه ولوستل شي نو د دوی ایمان نور هم ډېرېږي (زیاتېږي). "

څرنگه چې د دغو مسایلو اوږدوالی او تفصیل زموږ د بحث موضوع نه ده، نو د اړتیا په صورت کې به یې په لنډه توګه بیان کړو.

دا هغه ستره ستونزه وه چې پیغمبر صلی الله علیه وسلم د مسلمانانو په وړاندې ورسره مخامخ و، او د اسلام د دعوت او د محمد صلی

الله عليه وسلم د رسالت اصلي موخه د اسلامي ټولنو د جوړولو له پاره گام په گام د بشريت اسلام ته اړول وو.

دا پرته له دې چې و وايو، چې دا يوه نيمگړې مسله نه وه. بلکې دا يوه اساسي او مهمه موضوع وه چې د وخت تېرېدل د مطلوبې پايلې د ترلاسه کولو له پاره په بشپړه توگه معقول بنسټکارېدل. په مدينه منوره کې د مسلمانانو دوي ډلې وې:

يوه ډله خلك چې په خپلو کورونو کې اوسېدل او خپل مالونه يې په لاس کې وو او هيڅ اندېښنه يې نه درلوده. دا ډله انصار وو چې له ډېر پخوا څخه يې تر منځ ژوره کرکه عادات او دښمني وه. د دې تر څنگ د نويو راغلو ميلمنو يوه ډله هم وه چې مهاجر بلل کېده.

دوی خپل ټول مالونه، کورونه پريښودل او يوازې يې خپل ځانونه وژغورل، دوی نور هيڅ سرپناه نه درلوده، دوی د ورځني اړتياو د پوره کولو له پاره کار نشو موندلی، او دوی د ځان د پالنې له پاره پيسې نه درلودې. له بلې خوا، د مهاجرينو شمير لږ (کم) نه و او د دوی نفوس د هرې ورځې په تيريدو سره ډيريد. ځکه ټولو مومنانو ته د هجرت اجازه ورکړل شوې وه.

له شواهدو څخه څرگندېږي چې مدينه يو غني ښار نه و. له همدې امله يې اقتصادي توازن ډېر ژر له منځه ولاړ او په داسې سخت حالت کې راغی چې متضادو او مغرضو قوتونو اسلام او مسلمانان

تر اقتصادي محاصرې لاندې کړل. له همدې امله د مدینې وارداتي مالونه کم شول او د ژوند شرایط یې سخت او بدبخته شول.

د مدینې د اوسېدونکو یوه ډله مشرکان وو چې د اصلي قبیلو یوه څانګه ګڼل کېده او پر مسلمانانو یې واکمني نه لرله او ځینې یې په دې فکر کې وو چې د خپلو پلرونو او نیکونو دین پرېږدي او که نه؟

په زړونو کې یې له اسلام سره دښمني نه درلوده او نه یې د اسلام او مسلمانانو پر ضد دسیسې کولې. له همدې امله دوی ډېر وخت ونه کړ چې مسلمانان شي او د اسلام په لاره کې خپل اخلاص او استقامت وښيي.

باید وویل شي:

په دې ډله کې داسې کسان هم وو چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم سخت مخالفت یې کاوه.

خو د مقابلې او دښمنۍ د څرګندولو توان یې نه درلود. بلکې د زمان او مکان له شرایطو سره سم یې د دوستۍ او مینې څرګندونه کوله.

د دې ډلې مشر عبدالله بن ابی و، چې د بعث له جګړې وروسته یې د مشر په توګه منلی و.

په داسې حال کې چې تر ده وړاندې دغه دوي قبیلې د یوه شخص تر مشرۍ لاندې سره نه دي متحد شوي او تل به یې له یو بل سره جګړې (جنگونه) کړي دي.

د مدینې خلکو د عبدالله بن ابی له پاره د سرو زرو او جواهراتو تاج جوړ کړی و، ترڅو هغه د خپل پاچا (پاچا) په توګه وټاکي.

هغه د باچا (پاچا) کيدو په درشل کې و چې ناڅاپه د رسول الله (صلی الله عليه وسلم) خبره راپورته شوه او خلکو يې اطاعت بند کړ.

عبدالله بن ابي عقیده درلوده چې د اسلام پيغمبر(ص) د هغه سلطنت غصب کړی دی. له همدې امله هغه له پيغمبراکرم سره سخت دښمن او مخالف و او له دې امله چې حالات ورته د منلو وړ نه و او له پيغمبراکرم سره يې د واک او حاکميت شريک نه شوای کولای، د بدر له جگړې وروسته اسلام ته اړ شو، په زړه کې، او کله چې ورته فرصت راغی چې هغه د پيغمبر په وړاندې يو څه وکړي، هغه نه يې ډډه وکړه.

داسې ملگري يې هم درلودل چې د دنيا له مقامونو څخه د محروميت له امله يې داسې شېبو ته انتظار کاوه او له هغه سره يې مرسته (همکاري) کوله او د فرصت په وخت کې يې خپل پلانونه عملي کول، گومان يې کاوه چې د کمزوري ايمان او د بصيرت نه درلودونکي مسلمانان يې ملاتړ کوي او په ناخبره توگه يې په عملي کولو کې برخه اخيستي ده.

دریمه ډله هغه يهوديان وو چې د روميانو او اسوريانو تر منځ د جگړې پر مهال يې په حجاز کې پناه اخيستي وه. لکه څنگه چې موږ مخکې د دې په اړه خبرې وکړې، دوی په حقيقت کې عبرانيان وو. خو حجاز ته له راتلو وروسته يې په لباس، وينا، کلتور او تمدن کې عربي رنگ خپل کړ او هلته يې د خپلو افرادو

او قومونو له پاره عربي نومونه غوره کړل او حتی له عربو سره یې د واده او خپلوی اړیکې ټینګې کړې.

له دې ټولو بدلونونو سره، سره بیا هم دوی خپل نسل په داسې حال کې ساتلی و، چې له عربو سره یې هیڅ هم نه و ګډ کړی، په اسرائیلو او یهودیت یې تکبر کاوه، عربو ته یې سخته سپکاوی کاوه او هغوی یې بې تعلیمه، وحشی او ساده بلل. دوی یې ضعیف، ټیټ، وروسته پاتې (پسمانده) وبلل او باور یې درلود چې د عربو مالونه د دوی له پاره روا دي او هغوي چې وغواړي لوټ کولای شي.

لکه څنګه چې لوی څښتن فرمایي:

دا پدې مانا (معنی) ده:

دوی به ویل:

"موږ د نالوستو له پاره ملامت نه یو.

په بل عبارت، دوی و ویل:

موږ به د هغو عربو د مال په خوړلو ملامت نه شو چې زموږ د دین پیروي نه کوي.

د خپل دین په تبلیغ او خپراوي کې یې لېوالتیا او سرښندنه نه درلوده او د دوی په دین کې له تقدیر، جادو، تعویذ لیکلو او داسې نورو پرته بل څه پاتې نه وو.

خو بیا هم دوی خپل ځانونه متمدن، با ادبه، نیک او روحاني رهبران ګڼي.

دوی د سوداګرۍ او معیشت په چلونو (تکنیکونو) کې ماهر وو او د سبزیجاتو، خرما، شرابو او هر ډول جامو تجارت د دوی په لاس کې و.

هغوی کالي، سابه او شراب واردول او خرما یې صادروله. دوی نور کارونه هم وکړل او له عربو څخه یې څو ځله ګټه پورته کړه.

دوی له دې ټولو گټو راضي نه وو او په دوی کې سود هم رواج و.

عربو اشرافو ته به يې پيسې ورکولې چې د شاعرانو ستاينه وکړي او سندرغاړو ته تسبيح ورکړي او په دې توگه د پور پيسې، په بې گټې (بې فايدي) طريقه مصرف کړي،

خو کلونه يې په خپل لاس کې وو؟
يهودان هم په چين کې چلبازان او دسيسې جوړونکي وو او تل خيانت او فساد د دوی اصلي کسب و او د عربو د قومونو تر منځ يې د دښمنۍ اور بلاوه او د يو بل پر ضد يې راويښاوه او په پټه به يې درغلۍ او چلونه کول. هغه چلونه (سازشونه) چې عرب قومونه او قبيلې پرې نه پوهيدل.

د عربو تر منځ تل خونړۍ جگړې روانې وې، چې په دغو جگړو کې د يهودانو ناوړه لاس وهنه، چې د انسانيت بد خواهان دي، ښکېل وو. کله به چې يهودانو دا احساس کاوه چې د جگړې اور به لگيري (کمپري)، نو هڅه به يې کوله چې د جگړې اور بل کړي، په يوه کونج کې ناست وو چې وگوري عربان له دوی سره څه کوي.
هو!

يهودانو اجازه نه ورکوله چې د دوی په منځ کې د جگړې اور بل شي په خپلو ډيرو پيسو سره چې د دوی د سود په توگه عرب مشرانو ته ورکول. ځکه چې په دې کار سره به دوی ته دوي گټې تر لاسه شي، يوه دا چې د دوی يهوديت به ښه ساتل کېږي او بله خوا دا چې د سود له لارې به ډېر مالونه تر لاسه کوي.
په يثرب کې درې مشهوره يهودي قبيلې اوسېدلې:

۱. بني قينقاع:

چې خزر جيان هم وو او کورونه يې په مدينه منوره کې وو.

۲. بنو نضير او بنو قريظه:

دا دوي قبيلې د اوسيان سره په اتحاد کې وې او د يثرب په څنډه کې اوسېدل.

دغه قبيلې چې د اوس او خزر ج تر مېنځ د جنگونو اصلي عامل وو، د بعث په جنگ کې له خپلو متحدينو سره د خپل ځان او مال په ساتنه کې مرسته وکړه.

هو!

د يهودانو له پاره دا طبيعي وه چې اسلام او مسلمانانو ته به د نفرت او حسد په سترگه گوري.

ځکه رسول الله صلى الله عليه وسلم د دوی له قوم او قبيلې څخه نه و او دوی متعصب او قومي خلک وو. له همدې امله د دوی نژادي تعصب کم نه شو او نه يې شو کولای خپله سوله وساتي.

له بلې خوا اسلامي دعوت د خلکو تر منځ د اصلاح او د پرتو زړونو د يو بل سره نږدې کولو، د دښمنۍ اور وژني، هر څوک په خپل کار کې ژمنتيا او امانت داری ته اړوي او د خپل مال پاک او حلال ساتي.

د دې کار نتيجه دا شوه چې د يثرب قبيلې به ډېر ژر سره متحد او ملگري شي او په نتيجه کې به د يهودانو له منگولو څخه وژغورل شي او په دې توگه به د يهودانو سوداگريز بازار خراب او د يهودانو له شره به بې برخې شي. د سود د شتمنۍ گټه، چې د يهودانو د شتمنيو اصلي سرچينه وه.

حتی د دې امکان هم موجود و چې د یثرب قبیلې به هوښیار شي او د هغه ملکیت حساب به واخلې چې یهودانو د سود له لارې له دوی څخه اخیستي و او په دې توګه به خپلې ځمکې، کروندې او باغونه، هغه ځمکې او باغونه بیرته واخلې چې یهودانو د سود په مقابل کې پلورلي و. د یثرب له قبیلو څخه نیول شوي و.

یهودانو د دې معادلې د حل کولو هڅې له هغې ورځې پیل کړې چې دوی ډاډه شول چې اسلامي دعوت یثرب خپل مرکز کړی دی.

له همدې امله دوی د رسول الله صلی الله علیه وسلم سره دښمني څرګنده کړه.

دا دښمني مدینې ته د رسول الله صلی الله علیه وسلم له لومړۍ ورځې څخه پیل شوې. که څه هم دوی د یو څه مودې له پاره په ښکاره توګه دښمني نشي کولی. د ام المومنین صفیه رضی الله عنها له دې روایت څخه د یهودانو دښمني په څرګنده توګه روښانه شوې ده.

ابن اسحاق وايي:

ما ته د حیی بن اخطب لور صفیه رضی الله عنها و ویل: زه خپل پلار او خپل تره ابو یاسر ته تر ټولو ګران ماشوم وم، تر دې چې ما د دوی له یوه ماشوم سره هم نه و لیدلې، پرته له دې چې هغه یې رابښکته کړي او په غیر کې یې ونیسي.

کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم مدینې ته راغی او د بني عمرو بن عوف په ګاونډ کې یې په قبا کې بار کېښود، زما پلار

د اسلامي معمارۍ پيل

.....

حي بن اخطب او زما تره ابو ياسر سهار وختي د لمر له بورته
كېدو مخكې له كوره ووتل او تر هغه وخته بېرته راستانه نه شول.
وايي:

دوى په داسې حال كې بېرته راستانه شول چې ستړي، او سست
وو او دوى په سستۍ كې روان وو. د تل په څير، زه دوى ته
ورغلم. په خداى قسم چې د دوى د خپگان او ستړيا له امله هيچا
ماته پام نه دى كړى.

وايي:

ابو ياسر نه مې واورېدل چې زما پلار ته يې وويل:

ايا هغه همداسې دى؟

پلار مې وويل:

په خداى قسم چې همداسې ده.

ابو ياسر وويل:

ايا تاسو هغه ښه پيژنئ؟

او تاسو ډاډه ياست؟

وويل:

هو!

وويل:

نو تاسو څه كول غواړئ؟

وويل:

په خداى قسم، تر څو چې ژوندى يم له هغه سره به دښمني كوم.

د بخاري دا روايت چې د عبدالله بن سلام د اسلام راوړلو په اړه
يې نقل كړى دى، د دې خبرې ثبوت دى.

عبدالله بن سلام د يهودي عالمانو په منځ كې يو ځانگړى عالم و.

کله چې یثرب ته د رسول الله صلی الله علیه وسلم د راتګ خبر واورېد او پوه شو چې د بني نجار په ګاونډ کې پلې (رابنکته) شوی دی، په چټکۍ سره هغه ته راغی او هغه پوښتنې یې ترې وکړې چې یوازې پیغمبران یې په ځوابونو پوهېږي.

کله چې یې ځوابونه واورېدل، نو ایمان یې راوړ او بیا یې پیغمبر (ص) ته و ویل:

یهود درواغجن ملت دی؛ که هغوی زما د اسلام د راوړلو خبر واورې مخکې له دې چې تاسو له هغوی څخه زما د سیرت په اړه پوښتنه وکړئ، نو د دې خبر له اورېدو وروسته به پر ما توهین وکړي.

پیغمبر صلی الله علیه وسلم یهودو ته پیغام ولېږه او هغوي یې را وبلل.

یهودیان راغلل او عبدالله کور ته دننه شو، رسول الله صلی الله علیه وسلم ترې وپوښتل:

عبدالله بن سلام په تاسو کې کوم سړی دی؟
دوی و ویل:

له موږ څخه تر ټولو هوښیار، زموږ تر ټولو هوښیار، زموږ تر ټولو ښه او زموږ د غوره زوی.

او په دې کلمه کې راغلي دي چې ویل یې:

زموږ مشر او زموږ د مشر زوی.

او په بل عبارت فرمایي:

زموږ څخه غوره او زموږ د غوره ماشوم، زموږ څخه غوره او زموږ د غوره ماشوم.

له دې وروسته پیغمبر و ویل:

که هغه مسلمان شي نو تاسو به څه کوئ؟

دوی دوه یا درې ځله و ویل:

خدای دې له دې څخه وساتي.

عبدالله چې په کور کې پټ و، بهر راووت او وېي ويل:
زه شاهدي ورکوم چې له الله پرته بل حقيقي معبود نشته او محمد
(ص) د هغه پیغمبر دی.

هغوی و ويل:

زموږ تر ټولو بد، زموږ د، بد ترين ماشوم، او دوی په ورته وخت
کې و وتل.

او په بل عبارت عبدالله فرمايي:

ای يهوديانو!

له خدايه و وېرېږئ چې له هغه پرته بل معبود نشته، تاسو ښه
پوهېږئ چې دا سړی د خدای پیغمبر دی او په حقه را پورته شوی
دی.

دوی و ويل:

ته درواغ وايي،

دا د مدینې منورې ته د ننوتلو په لومړۍ ورځ د يهودانو د چلند
لومړۍ تجربه وه.

دا ټول د يثرب (مدینې) داخلي مسايل وو چې رسول الله صلى الله
عليه وسلم ورسره مخامخ وو، خو بهرني مسايل؛ قریشو د اسلام
پر وړاندې تر ټولو سخت ځواک و، چې ديارلس کاله يې مسلمانان
تر خپل واک لاندې کړل.

مسلمانانو د قریشو له خوا د ډارولو، ټولنيزو او اقتصادي بنديزونو
ټولې لارې چارې تجربه کړې او کله چې مسلمانان مدینې ته
هجرت وکړ، د هغوی ټول مالونه، کورونه، او ځمکې يې غصب

کړې او حتی د امکان تر حده يې خپلې مېرمنې او اولادونه له هغوی څخه جلا کړل.

د قریشو کفارو په دې کار ونه درېد، بلکې د پېغمبر اکرم (ص) د بلنې له منځه وړلو له پاره يې د هغه په وژلو لاس پورې کړ، خو له دې سره سره چې د دغه پلان په عملي کولو کې يې هېڅ ډول هڅې ونه سېمولې، بيا هم بريالي نه شول او له دې ټولو وروسته يې يو ځل بيا وتوانېدل.

هېڅ يې ونه کړل او مسلمانان داسې ځمکې ته لاړل چې له مکې څخه پنځه سوه کیلومتره ليرې وه.

نو له همدې امله يې د سياسي تدبیرونو له لارې کار پيل کړ او د خپل ديني او دنيوي رهبرۍ په کارولو سره چې د حرم او کعبې ساتونکي او د عربو په منځ کې يې ځانگړی مقام درلود، د جزیري عرب مشرکان يې د خلکو پر ضد را وپارول. له مکې نه تر مدينې پورې د بهرنيو اړیکو د پرې کولو حد ټاکل شوی و او واردات يې کم شوي وو.

دا په داسې حال کې ده چې مدينې ته د مهاجرينو شمير ورځ په ورځ زیاتېدل او له بلې خوا داسې وړاندوينه کيده چې ډیر ژر به د مکې د باغيانو او ياغيانو او په خپل نوي هیواد کې د مسلمانانو تر منځ جگړه پيل شي. د مدينې د مسلمانانو او د مکې د مشرکانو تر منځ د جگړې حالات چې د مشرکانو د دسيسو نتیجه وه او دا پټه خبره ده چې څوک غواړي د جگړې بار د مسلمانانو پر اوږو واچوي.

په حقيقت کې مسلمانانو حق درلود چې د دغو ياغيانو ملکيتونه ضبط کړي. لکه څنگه چې د دوی شتمنۍ ضبط شوي او دوی حق لري چې په دوی باندې فشار راوړي لکه څنگه چې دوی شکنجه شوي دي؛ دوی هم حق درلود چې د خپل ژوند په لاره کې ستونزې او خنډونه رامینځته کړي، لکه څنگه چې دېمن د دوی د ژوند په لاره کې بې شمیره ستونزې رامینځته کړې. هو، دا د مسلمانانو حق و چې په مقابل کې جگړه وکړي تر څو کافران مسلمانان تباہ او له منځه یوسي.

دا هغه ستونزې وې چې رسول الله صلی الله عليه وسلم مدینې ته د رسول او لارښود په توګه د ننوتلو په وخت کې ورسره مخامخ شو، د خپل رسالت د سرته رسولو له پاره په مدینه کې ولاړ او له هر قوم سره یې داسې چلند وکړ چې د دوی مستحق و. هغه له هغو کسانو سره چې د نرمۍ او مهربانۍ مستحق وو، او له هغو کسانو سره چې د سختۍ او جګړې مستحق وو، په مناسب ډول چلند کاوه. بې له شکې د هغه شفقت او نرمي د خپلې واکمنۍ په څو کلونو کې تر هغه وخته پورې په سختۍ او جنگ باندې غالبه وه چې هغه اسلام او خپل ولس ته راستون شو.

د نوې ټولنې جوړول مخکې مو و ویل چې رسول الله صلی الله عليه وسلم په مدینه منوره کې د بني نجار په ګاونډ کې د جمعي په ورځ چې د هجري کال د ربیع الاول د میاشتې په دولسمه نیټه چې د ۶۲۲ میلادي کال د ډسمبر له ۲۷ سره سمون خوري زیږېدلی دی.

د پیغمبر اکرم اوبن د ابو ایوب انصاري د کور مخې ته پر ځمکه زنگون و واهه او رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمایل: که خدای وغواړي، زما کور به دلته وي. او له هغه وروسته د ابو ایوب کور ته ولاړ.

د اسلامي معمارۍ پیل

د مسجد النبی جوړول

مدینې ته له ننوتلو وروسته د رسول الله صلی الله علیه وسلم لومړی کار د مسجد نبوي جوړول وو.

دا جومات په هماغه ځای کې جوړ شوی چې د پیغمبر اوبښ په خوب ویده وو. د دې ځمکې خاوندان دوه یتیم ماشومان وو، چې له هغه څخه ځمکه اخیستل (پېرودل) شوې وه، رسول الله صلی الله علیه وسلم پخپله د هغې په جوړولو کې کار کاوه او د خټو د راوړلو په وخت کې یې له ځانه سره ویل:

اللهم لا عيش إلا عيش الآخرة
فاغفر للأنصار والمهاجرة

دا پدې مانا (معنی) ده:
ربه!

"ژوند بل څه نه دی، مگر د آخرت ژوند.
نو انصارو او مهاجرینو ته ببښه وکړه."
بیا یې وویل:

هذا الحمال لا حمال خيبر
هذا أبر ربنا وأطهر

دا پدې مانا (معنی) ده:

دا مېوي د خیبر د مېوو په څېر نه دي.
ای زموږ خدایه!

دا ځل، دا غوره او پاک دی.

د اسلامي معمارۍ پیل

د رسول الله صلی الله علیه وسلم دغه خبرې د صحابه کرامو لپاره
د زړونو ځواک و او دوی یې تر دې حده خوشاله او فعال کړل
چې یو تن یې په ځواب کې و ویل:

لَنْ قَعَدْنَا وَالنَّبِيَّ يَعْمَلُ
لِذَلِكَ مِنْهُ الْعَمَلُ الْمُضَالُ

دا په دې معنی ده:

"که موږ ناست یو او پیغمبر کار کوي، دا زموږ له پاره ناخوښ
کار دی."

په هغه ځمکه کې چې د جومات د جوړولو له پاره ټاکل شوې وه،
د مشرکانو هدیره او کنډوالی، د خرما څو بوټي او یوه غټه ونه
وه.

رسول الله صلی الله علیه وسلم د قبرونو د ړنگولو امر وکړ او
کنډوالی یې برابرې کړې، د خرما ونې پرې کړل شوې او پرې
شوې ونې یې د قبلي په لور یو د بل په سر کېښودې.
هغه وخت هم قبله بیت المقدس وه.

دوی د جومات شاوخوا په ډبرو کار وکړ، د جومات دیوالونه یې
له خټو او اومه (خامو) خښتو جوړ کړل، د جومات چټ یې په
تنګو او د کجورې په لرګیو، ځمکه او داخلي پوړ یې په شګو
پوښلي دي. د مسجد د قبلي له اړخه د دیوال اوږدوالی سل متره
وو، مقابل لوري او دوه اړخونه یې تقریباً د ودانۍ د بنسټ په
اندازه وو، درې میدانونه، د جومات تر څنګ یې د خټو څو کوټي
جوړې کړې وې. او د هغوی چټونه یې په تنګو او د کجور له
لرګیو پوښلي وو.

دا د رسول الله صلى الله عليه وسلم د مېرمنو کورونه وو. د دغو کورونو له جوړولو وروسته رسول الله صلى الله عليه وسلم د ابو ايوب له کور څخه دغو کورونو ته لاړ.

د رسول الله صلى الله عليه وسلم جومات نه يوازې د لمانځه ځای و، بلکې دا د مسلمانانو له پاره د را ټولېدو او د اسلام د لارښوونو او پيغامونو په توجيه او تفسير سره د زده کړې ځای و، همدارنگه دا د مختلفو قومونو سره د ملاقات او دوستۍ ځای و چې کله ناکله به راڅرگندېدل.

د جاهليت له دلايلو سره مخ شول، بېلا بېلې جگړې وې. مسجد نبوی د ټولو چارو او د اسلام د پيغامونو د خپرولو مرکز و، همدارنگه مشورتي او اجرائيوي پارلمان هم وو، مسجد نبوي هغه کور و، چې دېر بې وزله کډوال په کې اوسېدل. بې کوره او په مدينه کې يې جايدادونه او کورونه يې نه درلودل، کورنۍ يې نه درلودل. کورنۍ، اولادونه او ژوند يې له لاسه ورکړی وو.

د هجرت په لومړيو کې اذان قانوني شو. هماغه الهی او زړه راښکونکي سندره چې هره ورځ او شپه پنځه ځله په افق کې راپورته کيږي او دا يو شعار دی چې د نړۍ وجود ژوندی کوي.

د عبدالله بن زيد بن عبد ربه د خوب کيسه په دې اړه مشهوره ده او امام ترمذي، ابوداود، احمد او ابن خزيمة روايت کړی دی. د لازياتو معلوماتو لپاره د المرام ابن حجر عسقلاني کتاب ۱۵ مخ ته مراجعه وکړئ.

[صفي الرحمن مبارکپور / ص-۱۹۴]



د نبوي جومات اندازې په لاندې ډول وي:

۱. اوږد والی ۳۵,۶۲ متره

۲. لنډ والی ۳۰,۵ متره

۳. اوچت والی ۳,۶ متره

دا جومات په هغه وخت کې درې دروازي درلودې:

۱. باب الغرب

۲. باب الشمال

۳. باب الجبرئیل

د اسلامي معمارۍ پیل



د نبوی جومات انځور له موزیم څخه

څرنګه چې په مودلي تصویر کې ښکاريږي، د دی جومات ټول دیوالونه له اومه خښتو نه جوړ شوي، بیا وروسته د دواړو خواوو نه کاه ګل (د بوس، خاوره او اوبو نه ترکیب شوی خټه) شوی دي.

دروازې یې د لرګو څخه دي، ولې د لمانځه ادا کولو ځای ډېر توپیر لري.

دا څپره په لمړي کې د خرما د ونو د تنو څخه جوړه شوې سټې (پايې) لري او هره پایه دڅلوريي خواو نه په سر کې دستک لري لري چې پایې یې په سر کې ټینګې کړي دي، تر څو چې د پوښښ له پاره زمینه چمتو شي.

دا سیستم ته په اوسني معمارۍ کې چوکاټ بندي وايي، بیا د چوکاټونو په منځ کې نور دستک هم په اوږدو اچول شوي دي، نو وروسته د دستکو د پاسه نلونه (پوزی) او یا ځانګې ښکاري.

د پایو د پاسه دستک لري په رسيو تړل شوي دي چې خورا ډېر ټینګ او بادونه نه شوي کولای چې هغه بې ځايه او و غورځوي.

د اسلامي معمارۍ پيل

د عبادت د ځای ځمکه هم ډیره ساده په شگي پوښل شوی ښکاري. د عبادت ځای له دریوو خواو نه، دیوال او له یوې خوا نه خلاص وو چه خورا ډیر هوا لرونکی ځای دعبادت له پاره په دوبي کی وو.



د نبوی جومات انځور له موزیم څخه

لږ وروسته حضرت محمد (ص) د بي بيانو د کورنو په جوړولو پيل کړ، دا ډېره په زړه پوره معمارۍ د اسلام په پيل کی ده، چي په لاندې ډول تشریح کېږي.

۱. په دې معمارۍ کې دې هرې بي بي له پاره په جلا ډول کور په پام کې نيول شوي وو.

۲. هر کور د نننۍ معمارۍ په اساس شمال - سوحيل لوری ځای پر ځای يا جوړ شوی دی.

۳. هر کور ځانته (جلا) حويلی (غولی) چی د ننوتو ځای يې د خرما په لرگیو پوښل شوی او بیا وروسته ورباندې نلونه اچول شوی وو.

۴. هر کور ځانته پخلن ځای درلود.

۵. هر کور ځانته حمام درلود.

۶. هر کور یوه لویه کوټه درلوده چی اندازې يې په لاندې ډول دي:

الف: اوږد والی ۶,۵ متره

ب: پسرور(لنډ والی) ۳,۵ متره

ت: لوړ والی (اوچت والی) ۳,۵ متره

دا کوټې دوي کرکی در لودی، چه یوه يې د شمال خواته وه او اندازی يې ۵۰ سانتي په ۵۰ سانتي کې وې او دا کرکی ډیره اوچته او لويديځ دیوال خواته نږدی وه. دا کرکی صرف د هوا د تبادلې د پاره په پام کې نیول شوې وه. همدا راز د کرکی موقعیت له ځمکې نه ۲,۵ متره اوچته وه، تر څو چی څوک و نه شي کولای د باندی نه د کوټی کسان و ویني.

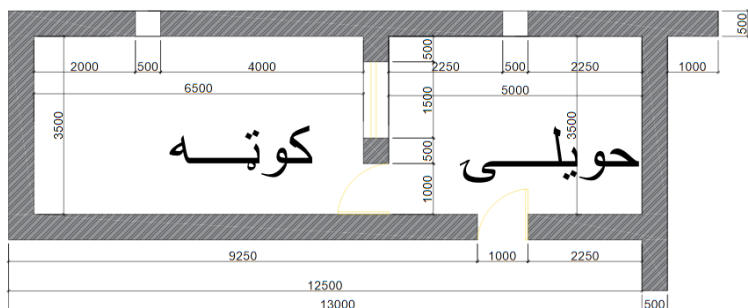
همدا راز دې کوټې یوه بله لویه کرکی هم در لوده چې د هوا د تبادلې، روښنایي او لمر لپاره په پام کې نیول شوې وه. دا کرکی د کوټې په ختیځ خوا کې موقعیت درلود او مخه يې هم د حويلی (غولي) خوا وه.

د دې کرکی اندازې په لاند ډول وي:

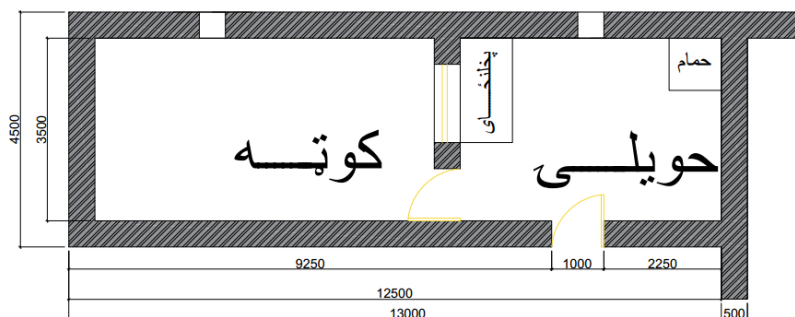
لنډ والی (سور، پسر) ۱,۵ متره
لوړوالی ۱,۵ (جگ والی، اوچت والی) متره
د دې کړکۍ لوړوالی له ځمکې نه ۵۰ سانتي متره و.
د کړکۍ خواته یې یوه دروازه درلوده چې لنډ والی یې ۱ متر او
جگ والی یې دوی متره دی.
که مونږ په دقت سره څیر شو، د دروازې او کړکۍ سرطاقونه
په یوه اندازه ښکارېږي، چه دا کار مونږ معماران په اوسنۍ زمانې
کې هم کوو.

۷. د حویلی (غولی) اندازې دا ډول وي:
الف: اوږد والی ۵ متره
ب: لنډوالی ۳,۵ متره
ت: اوچت والی ۳,۵ متره
حویلی (غولی) هم د کوتي په شان یوې کړکۍ لري د شمالي دیوال
په منځ او له ځمکې نه د کوتي په اندازه جگ والی درلود.
چی دا کړکۍ هم د هوا د تبادلې له پاره په پام کې نیول شوی وه.
دا حویلی په سوحیل خوا کې یوه دروازه درلوده چې اندازې یې
د کوتي دروازې په شان وي، او د دیوال په منځ کې موقعیت
درلود.

د اسلامي معمارۍ پیل

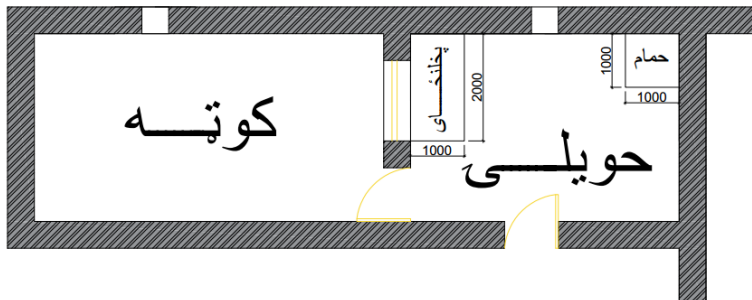


د بي بيانو د کورونو پلان



د بي بيانو د کورونو پلان په مشرح بڼه

د اسلامي معمارۍ پیل



د بي بيانو د کورونو پلان په مشرح بڼه د حمام او پخلنځای د احتمالي اندازو سره

د حويلۍ په ختيځ او سويل خواته ديوالونه ليدۍ کيږي چي اوږد والي يې ۱ متر، لنډوالی يې ۵۰ سانتي او اوچت والی يې ۳،۵ متره وو.



د محافظوی دیوالونو تصویر

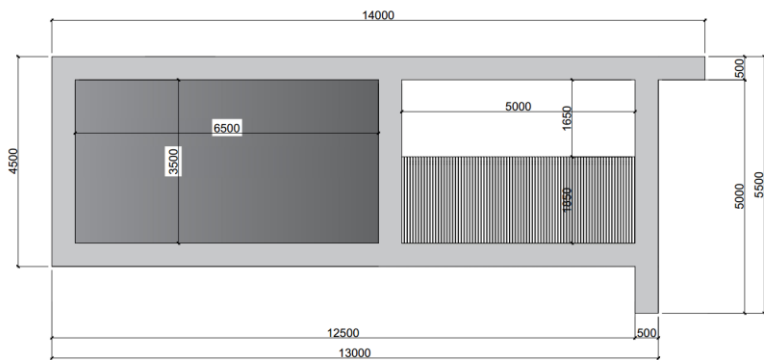
دا دوی دیوالونه د دفاع په پام کې نیول شوي وو، که چېرې دښمن و توانېد له شمال - ختيځ دیوال نه تیر(واوري) بیا مورچل د جنوبي دیوال خواکې نیول کیده.

د اسلامي معمارۍ پیل

د هغه وخت جنگونه په تورو او نیزو کېدل نوځکه اندازه یې د یوې تورې د گذار پر بنسټ جوړ شوی وو.

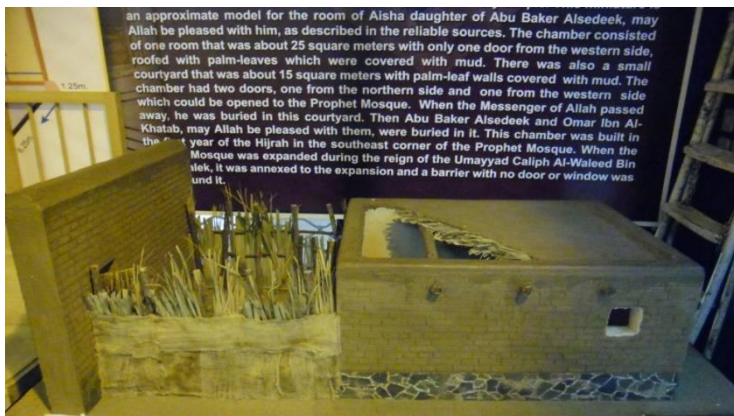
که مونږ د کورونو عمومي پلان ته ځیر شو، معلومېږي چې دا دیوالونه بل هدف هم درلود، هغه د بنځینه د سطر په توګه (خاطر) په پام کې نیول شوی و.

دا کورونه په ساحه کې لس او یو ډول (یو شان، ټیپیک) بنکارېدل او بنودله یې چې په ټوله کې پیغمبر (ص) لس بنځي در لودي ولې دا بنځي په یو وار (یو وخت کې) نه وي، د ځینو بنځو د مړینې وروسته یې بل واده کړی وو. د کورونو د دیوالونو لنډ والی یې یو ډول یعنې ۵۰ سانتي متره وو.



د بي بيانو د کورونو د پوښښ پلان

د اسلامي معمارۍ پيل



د بي بيانو د کورونو ليد (درې بعدی)

د چتونو مواد يې د خرما د ونو دستک لرگي و، چې په يوې متر کې درې دانې ليدل کېدل، په اوسنۍ معمارۍ کې هم د ستنېږد په توګه کارول کېږي.

بر سېره په دستکو (لرګيو)، نلونه (ني) بيا خټه (غوره ګل) بيا کاه ګل ښکاري.

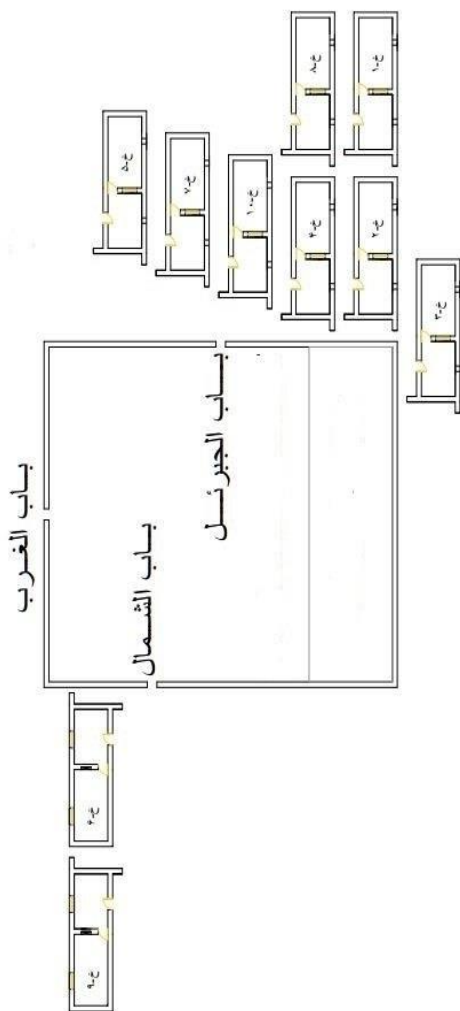
مګر په لومړيو ورځو کې د حويلۍ (غولي) شاو او خوايي ديوال نه درلود او د نلونو په ذريعه را چاپېر شوی (احاطه شوی) و.

د اسلامي معمارۍ پيل



په لمړيو ورځو کې د بي بيانو کورونو انځور

د اسلامي معمارۍ پیل



د نبوی جومات او د بي بيانو کورونو موقعيت

د بي بيانو کورونو نومنه په لاندې ډول دي:

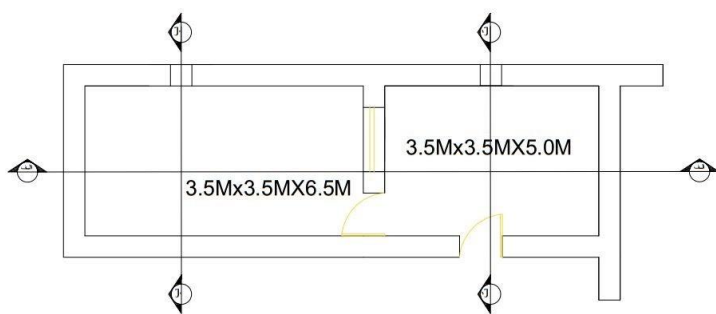
۱. بي بي سويده
۲. بي بي عايشه
۳. بي بي حفسه
۴. بي بي ام سلام
۵. بي بي جوايره
۶. بي بي ام حبيبہ
۷. بي بي زينب بن جہاش
۸. بي بي صفیه
۹. بي بي ميمونه
۱۰. بي بي زينب بن خوزيame



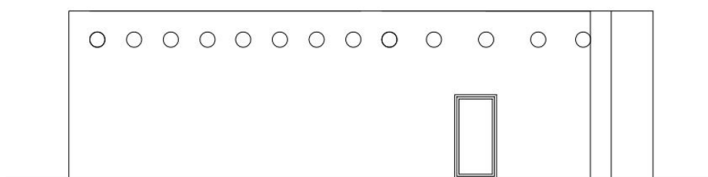
د کورونو مخامخ لید (درې بعدی)

که چېرې مونږ په اساسي ډول دا ټیپیک کورونه د نوي پروگرامونو (اتوکاد پروگرام) په ذریعه وکارو، په لاندې ډول به ښکاره شي.

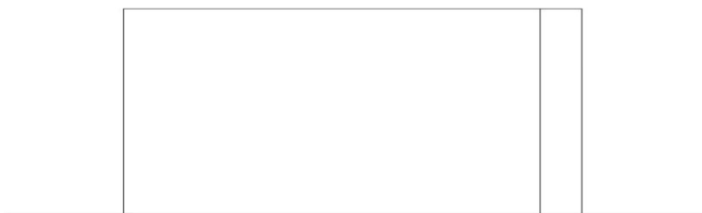
د اسلامي معمارۍ پیل



د کورنو پلان (گرافیکي لید)



د کورنو مخامخ لید (گرافیکي)



د کورنو اړخ لید (گرافیکي)

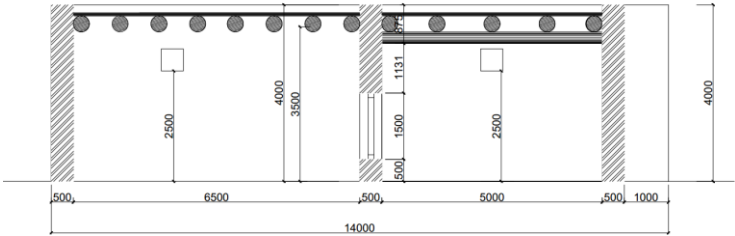
د اسلامي معمارۍ پیل



د کورونو اړخ لید (گرافیکي)

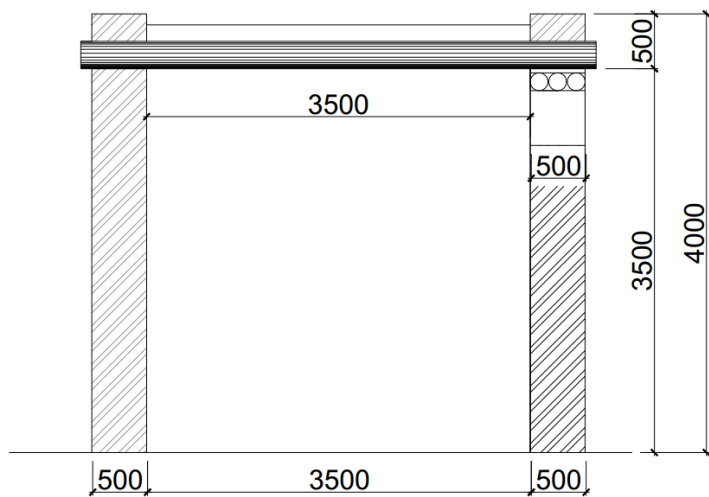


د کورونو څنډ لید (گرافیکي)



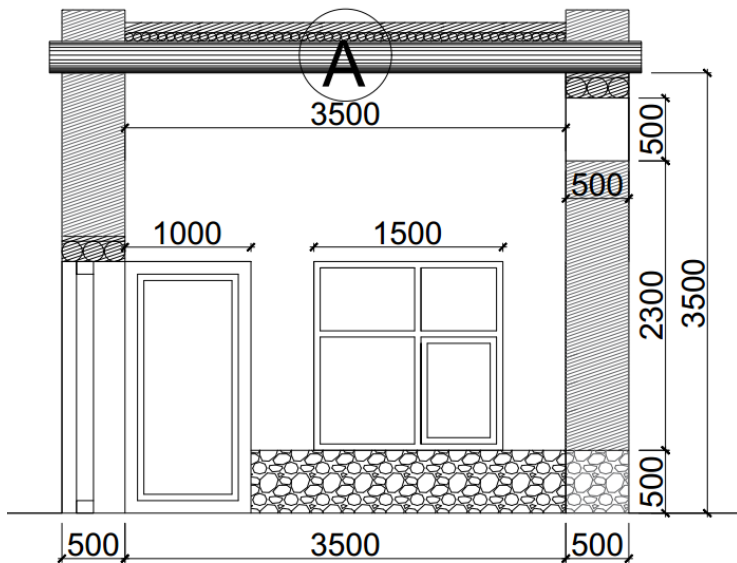
الف – الف : ټوټه

د اسلامي معمارۍ پیل



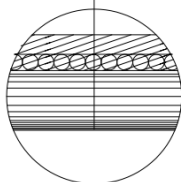
ب - ب: توتہ

د اسلامي معمارۍ پیل



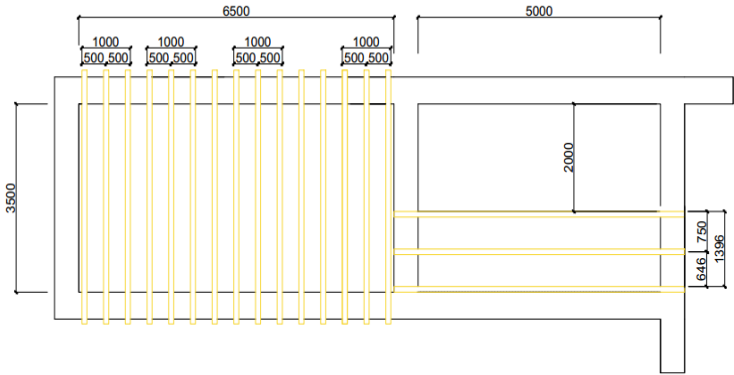
ت - ت: ټوټه

اخځېر
خاوره
خټه
تانگولښتي
خرما د وني ډډ

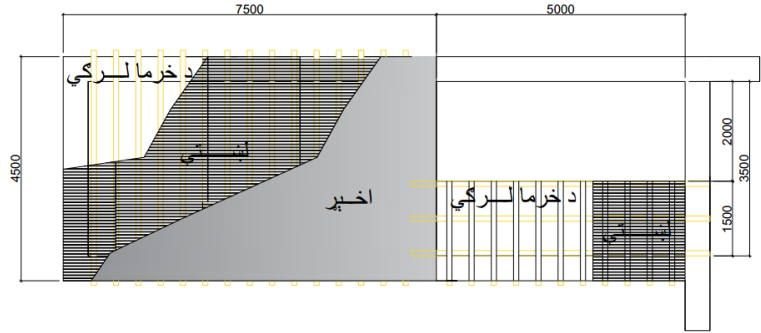


د (A) برخې ښکارونه

د اسلامي معمارۍ پيل

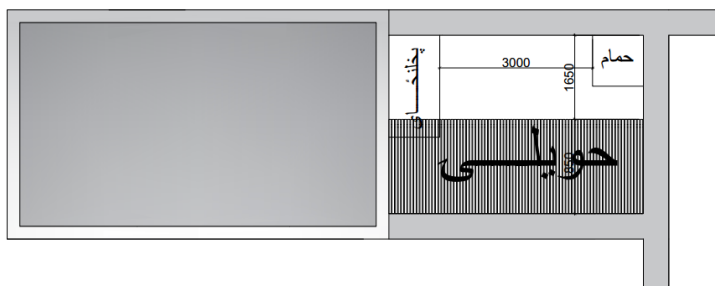


د پوښښ دستک بندې پلان

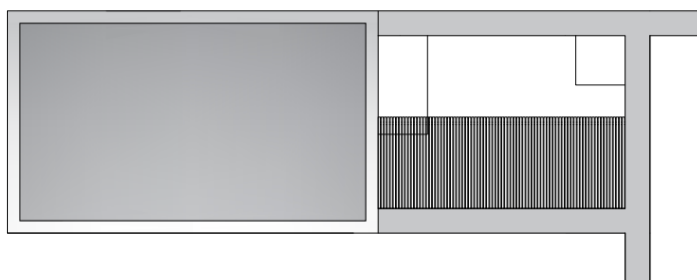


د پوښښ دوهمې مرحلې پلان

د اسلامي معمارۍ پیل

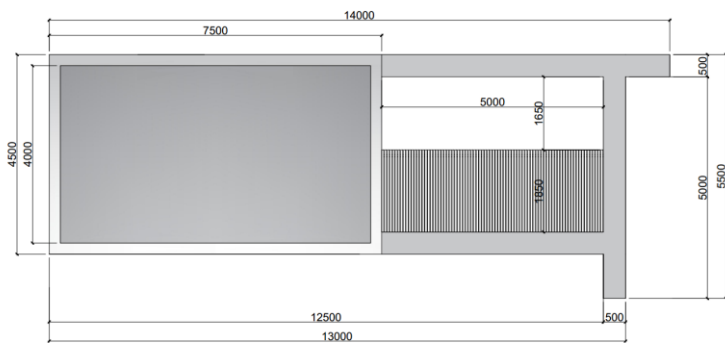


د پوښنې د دریمې مرحلې پلان

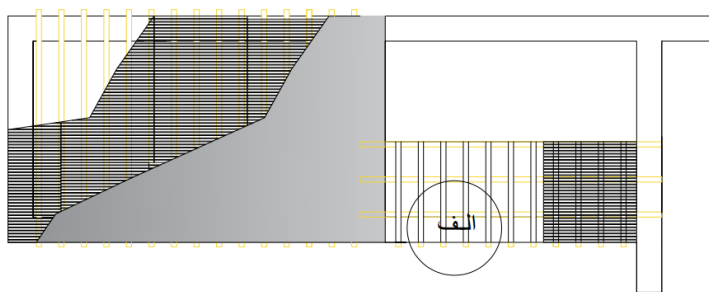


د پوښنې د څلورمې مرحلې پلان

د اسلامي معمارۍ پیل

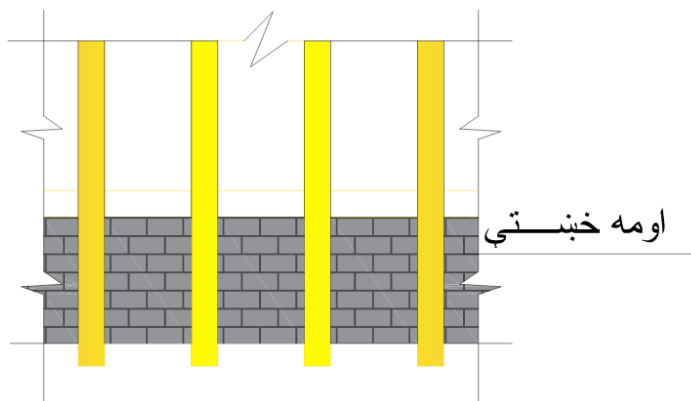


د پوښښ پاڼې (آخري) مرحلې پلان

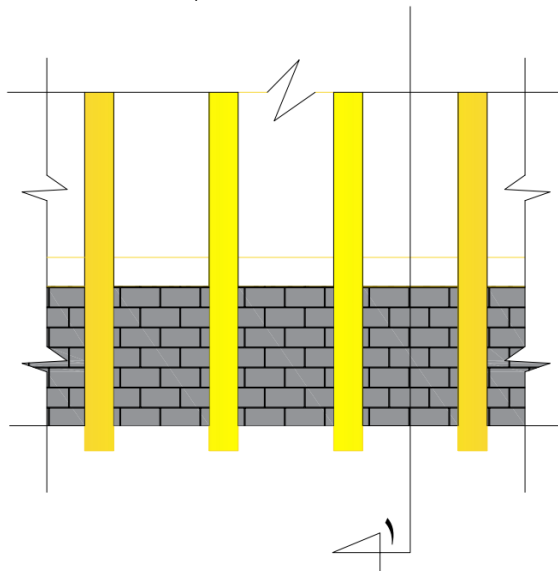


د پوښښ ځینې مهمې ټوټې

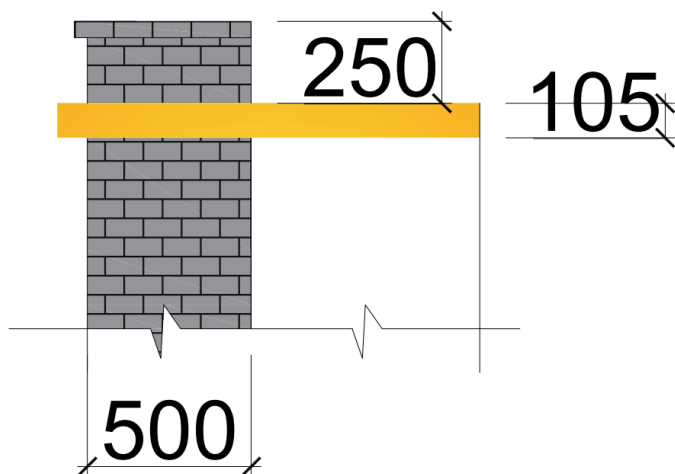
د اسلامي معمارۍ پیل



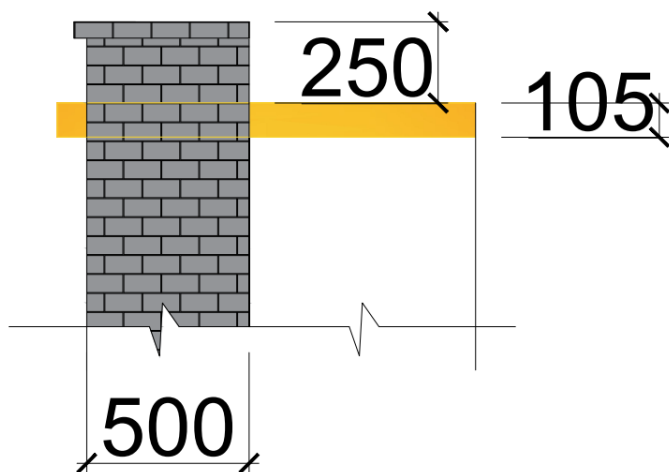
د الف ټوټه په پلان کې



د اسلامي معمارۍ پیل



د ۱ توتہ په پریک (قطع، تراش) د خښتو د نه پام په نیولو سره



د ۱ توتہ په پریک (قطع، تراش) د خښتو په پام کې نیولو سره

دا کورونه په یوشان (ټیپیک یا مکاپ) په پام کې نیول شوي دي،
دا په دې مانا ده چې :

- حضرت محمد (ص) نه غوښتل د بي بیانو تر مینځ توپیر رامنځ
ته او دیوې بي بي کور تر بلې بي بي لور والی، اوږدوالی او
پسوروالی (سور، عرض) لږ او یا ډېر وي.

- د هماغه پیل نه حضرت محمد (ص) غوښتل که چېرې یو مسلمان
دوي یا دري..... ښځې یا وادونه کوي، د هغوی له پاره باید
(حتمي) جلا کور جوړ کړی او دا کورونه باید یو شان او نږدې
موقعیت ولري چی د ستونزو په وخت کی په چټکتیا او آسانه توگه
ورته لاس رسی وي، تر څو اجتماعی عدالت پلی شي.

- د داسی کورونو جوړولو مواد، لگښت او د جوړولو وخت یی یو
شان او ښکاره دی.

- دا کورونه په یوی معیني اندازه یو له بل نه جوړ شوی دي دا چی
په هغه وخت دسیوری د نه مزاحمت په اساس، په پام کی نیول
شوی دي.

- د هر کور په جوړونې کې د کړکی اندازی او موقعیت په دقیقه
توگه په پام کې نیول شوي دي.

- په عمومی پلان کی یو کور نه شي کولای بل کور ته ستونزی
(مزاحمت) را مینځ ته کړي.

- د د فاعی دیوالونو مفهوم نه یواځی د د ښمن دفاع ، بلکه د سطر
له پاره هم په پام کې نیول شوی و، دا ځکه چې، که یو څوک د
بي بیانو د کورونو د مخه تېرېده او جومات ته د لما نځه، مهمی
خبری یا جلسي له پاره ته، نو دهغه سترگی به په دروازي، په
څرگنده (مستقیمه) توگه نه لگېدی.

دا ځکه چې، که، يو څوک په هر شرايط کې له کوره و وځي، خامخا د دروازي د وتلو نه خپل حجاب او عورت سموي، نو په دې توگه هغه دوي ديواله تر دفاعي اړخ، بل اسلامي کلتوري اړخ هم درلود.

که چېرې مونږ اوسنی معماري او خصوصاً اسلامي معمارۍ ته ځير شو، پوهيږو چې اوسنی ستونځي د اسلامي معمارۍ پيل رغنده ټکي، کوم چې حضرت محمد (ص) د معمارۍ په پيل، پام کې نيولی وي. او هغه ثابته کړی وه که چېرې د ده په شان د اوسېدو کورونه جوړ شي، په راتلونکي به، بې ستونزو وي. يعنی د کړکيو او دروازو د موقعيت ټاکل او له مخکې نه د هغو اندازې چې په هر وخت او اسلامي هيوادونو کې خورا اړين دي.

د حضرت محمد (ص) لوړه معمارۍ طرحه (فکر)، د نبوی جومات او بي بيانو کورونو، په سيمې کې پلي کول د مهندسي يو ستر بدلون (انقلاب) و، چې ډيری غير اسلامي او اسلامي هيوادونه اوس هم د خپلو طرحو او جوړونو کې ترې گټه اخلي او هغه د خپل په نوم او تفکر نړۍ ته وړاندې کوي.

مونږ هم مخکې تر دې چې اسلامي او د خپل پيغمبر حضرت محمد (ص) تاريخ د معمارۍ په برخه کې مطالعه کړو، د نورو پسي مږدي و هو، او:

هو!

هو!

ورته وايو ؛

او د هغو ستاينه کوو،

مگر نه پوهېږو چې دا کار د لمړي ځل له پاره زمونږ ستر لارښود حضرت محمد (ص) تر سره کړی وو.

د يوشان (تېپيک) طرح کول او په سيمه کې ودانول، زمونږ د ستر لارښود يوه بې ساري بېلگه ده چې په اومه پېړۍ کې هغه وتوانېد د مدینې منوره په ښار کې او د هغه د لاس جوړ شوي جومات (نبوي جومات) تر څنګ جوړ او تطبيق کړي .

که چېرې مونږ معماران او مهندسين د خپل لارښود حضرت محمد (ص) په معمارۍ او لارښونه عمل وکړو، مونږ مسلمانان به هيڅکله له ستونزو سره مخ نه شو.

د وخت په تېرېدوسره، د حضرت محمد (ص) په رحلت او د هغه د ښځو په وفات سره، د بې بيانو کورونه له منځه تللي او يا هم د عربو باچاهانو له لوري د نبوي جومات د پراخېدو په موخه، ويجاړ شوي دي.

د جومات د پراخېدو اصلي عامل (سبب)، د مسلمانو ډېروالي (ډېرېدل)، راټولېدل او په جومات کې لمونځ کول، بلل شوي دي.

دا کار په يوې ځل نه دی تر سره شوی، نو ځکه په بېلا بېلو پېړيو او وختونو کې تر سره شوی دی، چه اوس وخت مونږ نه شو کولای په مدینې ښار کې د نظر وړ سيمې کې هغه کورونه تر سترگو کړو.

مگر د پورتنیو کورونو د ثبوت په هکله د سعودي عربستان د تاريخي آثارو ساتنې ځای (موزيم) تصويرونه او موډلونه ، مونږ ته دا توان او ثبوت راکوي چې پرې ليکنې وکړو.

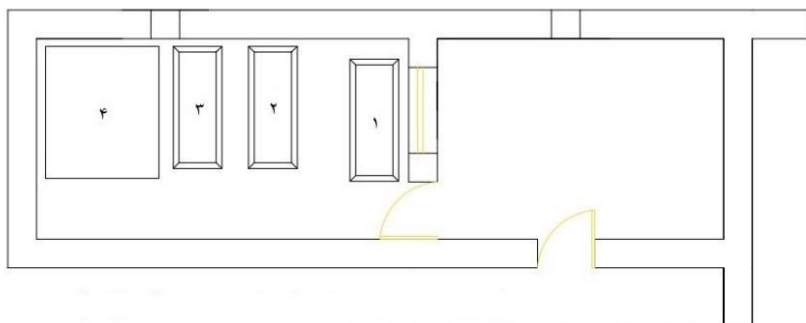
همدا راز ډیر مهم ثبوت د بی بی عایشه (رض) کور دی چې تر اوسه په هغې سیمې کې شتون لري.

دا کور اوس هم د نبوي جومات په سوحیل ختیځه، د ننه څنډه کې شتون لري، چې په هغه کې:

- د حضرت محمد مصطفی (ص) مقبره،
- د ابوبکر صدیق (رض) مقبره
- د عمر بن خطاب (رض) مقبره
- د راتلونکي پېر له پاره ځای په پام کې نیول شوی دی.

د ځینو لیکوالانو په لیکنه کې دا ځای د بي بي عایشه (رض) د عبادت له پاره په پام کې نیول شوی وو.

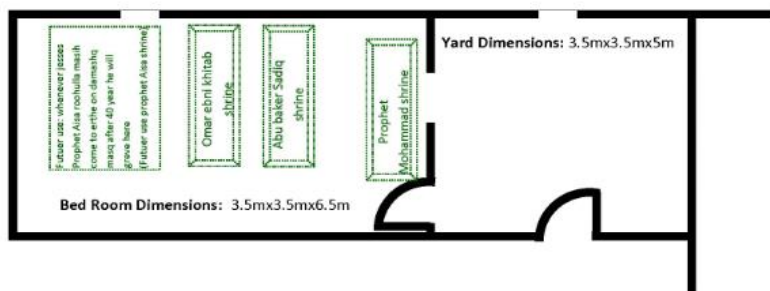
د خورا څېړونو له پاره، لاندې تصویرونه د پام وړ دي.



د بی بی عایشه (رض) کور چې تر اوسه هم شتون لري

د اسلامي معمارۍ پیل

۱. د حضرت محمد (ص) مقبره
۲. د ابوبکر صدیق (رض) مقبره
۳. د عمر خطاب (رض) مقبره
۴. د راتلونکي پير له پاره ځای



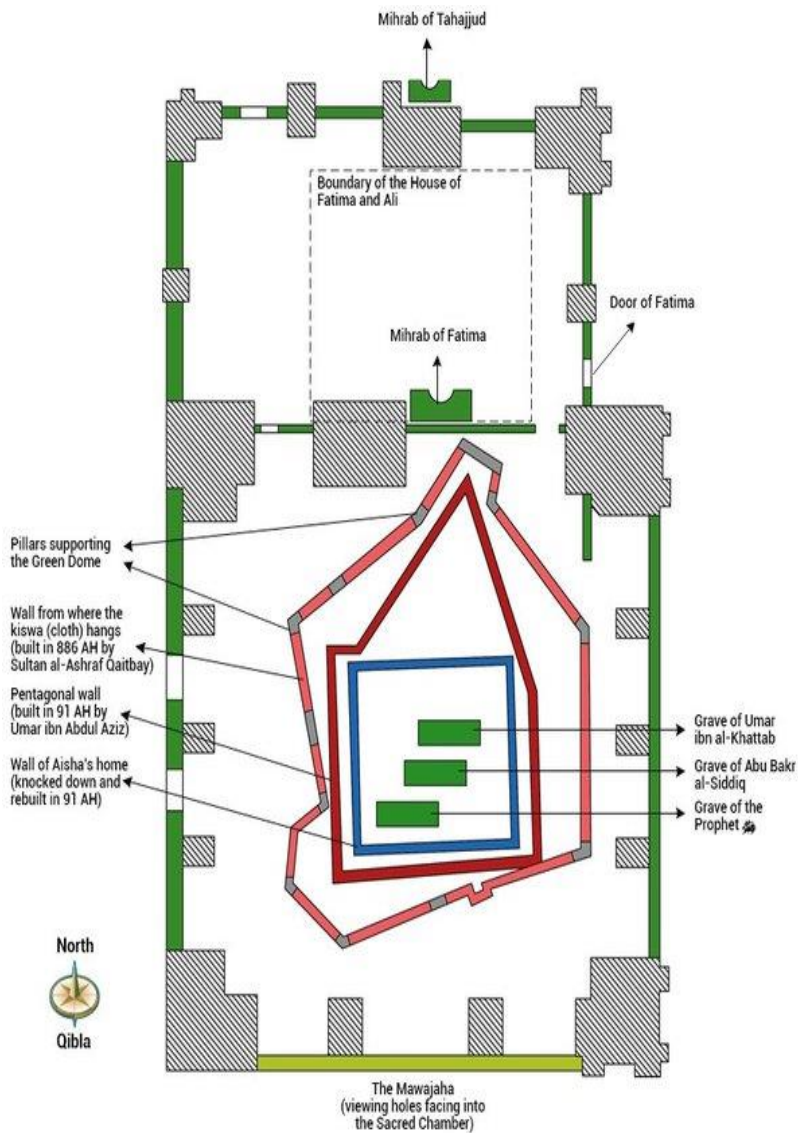
PROFET MOHMMAD PBH HOUSE APPROXIMATE DESIGN

د بی بی عایشه (رض) کور چې تر اوسه هم شتون لري

د وخت په تېرېدو سره د بي بي عایشې (رض) د کور، چې اوس وخت هم په کې پورته یاد کړ شوي مقبرې شتون لري، دیوالونه چاپېر شوي دي، دا دیوالونه د هغه کور او د مقبرو ساتنې په اړه دي.

دا دیوالونه په بېل (توپیر، مختلف) وخت کې جوړ شوي دي نو ځکه د هغه ودانولو مواد او شکل (فورم) یې هم سره توپیر لري. مونږ کولای شو په لاندې تصویر کې په څرګنده (سرګنده، واضح) ډول وګورو.

د اسلامي معمارۍ پیل



د بي بي عايشې (رض) د کور نه (کوره)، چاپېر شوي دېوالونه

د اسلامي معمارۍ پیل

مهم ټکي دا دی چې په خپله حضرت محمد (ص) دا جومات او کورونه پیل کړي و، هغه خو نه کوم معمار او یا انجینیر نه وو، او نه هم زدکړې درلودې.

د دې حیرانتیا د حل له پاره کولای شو داسې و وایو چې دا د الله (ج) ورکړه وه چې د حضرت جبرئیل (ع) په مرسته (ذریعه، واسطه) هغه ته لارښوونه وشوه او هغه د ذراع مودلي سیستم چې په نړۍ کې ساری نه لري، منځ ته راوست او په عمل کې یې پلي کړ.

د مودلي سیستم یا ذراع ننی اندازه ۵۰ سانتي متره ده، دا اندازه مونږ په سرحاقت سره د بي بيانو د کورونو په جوړولو کې ليدای شو.

د مثال په توگه:

د دیوالونو سور(پسور، عرض) ۵۰ سانتي،

د کوتی اوږدوالی ۶۵۰ سانتي

د کوتي سور ۳۵۰ سانتي

د کوتي اوچت والی ۳۵۰ سانتي او داسې ټولي اندازې چې په پورتنی تصویرونو کې ښودل شوي دي، د دې مودلي سیستم نه بهر نه دي.

د اسلامي معمارۍ پیل

.....

که له ریاضي پلوه وگورو، نو د بي بيانو کورونو اندازی پر ۵۰ د وېشلو وړ تیا لري او په پای کې هېڅ کوم اعشاریه داره عدد منځ (منځ) ته نه راځي.

او که په بله ژبه ولیکو:
د پوره وېشلو (تقسیمېدو) وړتیا لري.

د حضرت محمد (ص) په معمارۍ کې لاندې ټکي کوم چې مونږ معماران یې اوس په اړتیا (ضرورت) پوه شوي یو، دخپل په خپل طراحی کې پرې ټینګار وکړو او کټي یې له نورو معمارانو ورونو سره و ویشو (شریکه کړو).

- دلمر د لحاظه (اورینټیشن) د موقعیت ټاکل
- د تود اقلیم په تناسب د چټ لوړوالی.
- د تود اقلیم په تناسب د دیوالونو دسور ډېر والی.
- د تود اقلیم په تناسب د کوتی اوږد والی.
- د تود اقلیم په تناسب د کوتی داخلي فضا
- د لرګیو د پیدا کیدو په تناسب د کوتي سور.
- د کوتي په تناسب کوچنی او له ځمکې نه ۲۵۰ سانتي په اوچتوالي
- د کوبنۍ کړکی شمال لوري ته، د هوا د چلېدو (تبادلي) په موخه پرېښودل.
- ۱۰۰ سانتي د دروازو سور
- ۲۰۰ سانتي د دروازي اوچت والی، چی په آسانتیا سره کوتی ته ننوتل او د هغی څخه وتل.

- د روښنایي له پاره د لويې کړکۍ چې اندازې يې ۱۵۰ په ۱۵۰ سانتي کې وي، د حويلۍ او ختيځ خواته په پام کې نيول.
- د ياد کړ شوي کړکۍ د ځمکې نه ۵۰ سانتي اوچت نيول او د کړکۍ او دروازې د سريو والی.
- د حويلۍ د نيمايي پوښښ د لمر او وړښت (باران) د دفاع په هکله په پام کې نيول.
- د تشناب (حمام) او پخلنځای (آشپزخانه) په پام کې نيول په کوښنۍ حويلۍ کې.
- د هوا د چلېدو (تبادلي) له پاره د کوښنۍ کړکۍ پرېښودل (په پام کې نيول).
- د حويلۍ (غولي) له پاره ځانگړې دروازه په پام کې نيول.
- د کوټۍ د چټ تعميراتي او محلي مواد په پام کې نيول.
- د اقتصاد پاملرنه او سپما په معمارۍ کې.
- د کور په دوو خوا د دفاعي ديوالونو په پام کې نيول.
- د سوري (سايه) ژر مينځ ته راوستل
- په حويلۍ کې د هغه د اوږدوالي په پام کې نيول، چې دا کار د حويلۍ د ديوالونو د لوړ والي (۳۵۰) سانتي اساسي موخه.
- د اسلامي کلتور او فرهنگ په پام کې نيول.
- د ديوالونو اخېرد گرم اقليم د فاع په توگه، کوم چې د اورښت او نورو و دانولو ستونځو لکه:
- د باد چلېدل، د لمر وړانگي او د هغه منفي اثرات (تاثيرات) د تودوخي او سوړ والي له نظره، په پام کې نيول شوي دي.
- د د فاعۍ ديوالونو سور(بسور، عرض) د توري او سطر د تيرېدونکي د ليد زاويې په پام کې نيولو سره.

- د چټ د دستکو لرگو اندازې (فاصلې) د موډولي سیستم په پام کې نیولو سره، چې مونږ یې په عصری وخت کې درې دستکه په یوه متر کې په پام کې نیسو (ډیزاینو).
 - د دستک دپاسه د لرگیو ځانګی په اوږدو او روسته د هغه د پاسه خټه اچول، بیا وچه خاوره (خشکي) او وروسته ډبل اخیر همدا راز د اخیر په وخت کې مالکه یا شګه شیندل.
 - د بام د باران د اوبو له پاره میلان (آبرو، سلوپ) جوړول.
 - د بام خړند په پام کې نیول.
 - د پوښښ د لرگو د دیوالونو د سور په پام کې نیول او یوه اندازه یې د باندې ویستل د بام د موادو، زلزلې د کلک والي او د هغه نه د ګټې (استفادي) په موخه.
- دا هغه څه ول چې اومه پېرې کې تر سره شوي دي او مونږ هم تر اوسه ترې کار اخلو، مګر ډیری معماران (مهندسين) په دې نه پوهیږي چې داسیستم د کوم ځای نه اخیستل شوی، او د چا په ذریعه مونږ ته رسیدلی (انتقال) دی.

په دې سیستم کې تر اوسه څېړنې نه دي شوي او شوي وي خورا لږ او تر خلکو یا هم تر مسلمانو معمارانو، مهندسينو پورې نه دي رسیدلي او یا هم ترې نه ګټه نه ده اخیستل شوې.

په شلمه پېړۍ کې نورو معمارانو او مهندسينو د اسلامي نظام پیل موډولي سیستم نه په ګټې اخیستو سره جلا سیستم رامنځ ته کړ، چې اساس (منبع) یې هماغه اسلامي موډولي سیستم دی، چه د حضرت محمد مصطفی (ص) په ذریعه را منځ ته شو.

د اسلامي معمارۍ پیل

.....

دا سیستم په دوي برخو وېشل شوی دی:

۱. لويديځ مودلي سیستم:

په ډې سیستم کې د لوی مودل اندازه ۶۰ سانتي متره ده.
کوښنۍ سیستم يې ۱۵ سانتي ده.

د دغو سیستم په پام کې نيولو سره د پټې (زینې د خيز) اوچت والی ۱۵ سانتي، سور يې ۳۰ سانتي او اوږوالی يې ۱۲۰ سانتي (دوه غټ مودله) په پام کې نيسي.



د لويديځ (غربي) مودلي سیستم اندازه د متر په ذريعه

د اسلامي معمارۍ پیل

.....



د لويديځ (غربي) موډلي سيستم اندازه د متر په ذريعه

۲. ختيځ موډلي سيستم:

په دې موډلي سيستم کې د غټ موډل اندازه ۴۰ سانتي او کوچني موډل اندازه ۱۰ سانتي ده.

د زینې په خیز ۱،۵ کوچني موډل ۱۵ سانتي د زینې سور درې کوبښي موډله ۳۰ سانتي او د زینې اوږدوالی درې غټ موډل ۱۲۰ سانتي ده.

د اسلامي معمارۍ پیل

.....



د ختيځ (شرقي) موډلي سيستم اندازه د متر په ذريعه



د ختيځ (شرقي) موډلي سيستم اندازه د متر په ذريعه

اسلامي موډل:

مگر د اسلامي غټ موډل يې ۵۰ سانتي او كوښنې موډل يې ۵ سانتي دی چې د دې سيستم په پام كې نيولو سره بين المللي متریک سيستم جوړ او په ټوله نړۍ كې د استفادې وړ دی.

د اسلامي معمارۍ پیل

.....



د اسلامي مودلي سیستم اندازه د متر په ذریعه



د اسلامي مودلي سیستم اندازه د متر په ذریعه

د اسلامي معمارۍ پیل

.....



د اسلامي مودلي سیستم (ذراع) اندازه د متر په ذریعه

۱. هر متر ۱۰۰ سانتي - دوی اسلامي مودل چې د ذراع سیستم په پام کې نیولو سره مینځ ته راغلی او ویشل شوی دی.



د متر تصویرونه

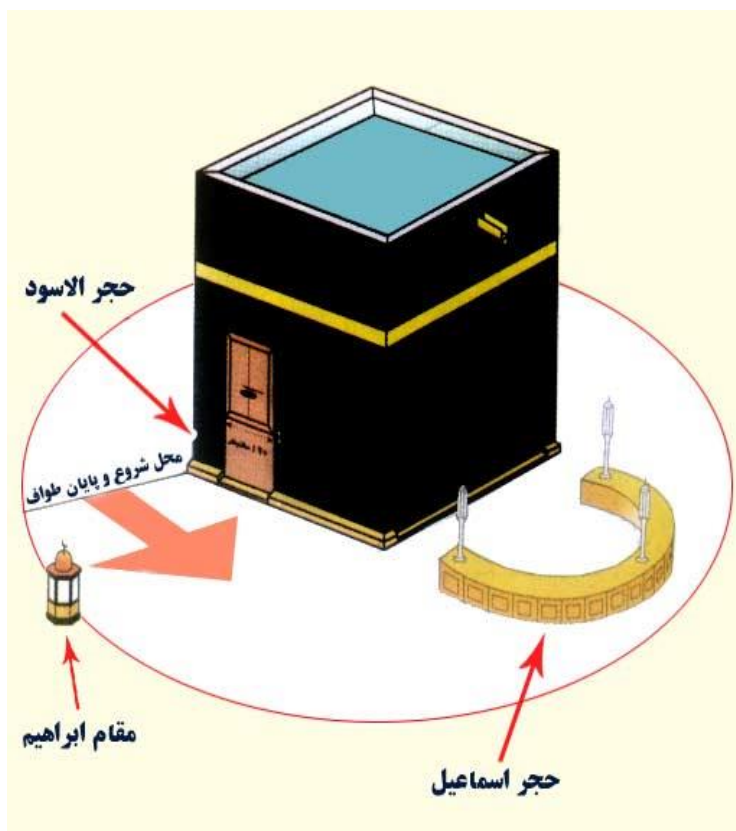
که چېرې مونږ لويديځ مودولي سيستم په پام کې ونيسو نو د هغه دوي مودل تر يوه متره ډېرېږي يعنې (۱۲۰) سانتي کېږي او که يونيم (۱،۵) مودل په پام کې ونيسو بيا هغه تر متر لږېږي، يعنې (۹۰) سانتي کېږي.

همدا راز د ختيځ درې مودله هم ۱۲۰ سانتي کېږي، مگر دوه لوي مودلونه يې ۸۰ سانتي يعنې تر متره لږېږي.

يوازې اسلامي مودل دی چې دوه غټ مودل يې پوره يو متر کېږي او د پل غاړې (اوچت والي) په برخه کې درې کوبني مودلونه، سيور کې ۶ کوبني مودلونه او په اوږدوالي کې يې ۲۴ کوبني مودلونه په پام کې نيول کېږي.

د کفارو د دسيسو له امله (کبله) د اسلامي معمارۍ چټکتيا، د اسلام په پيل کې ډيره نه تر سترگو کېږي، خو د وخت په تېرېدو او د مکې معظمې د فتحې نه وروسته د کعبې بيا جوړېدل او پراختيا وه.

د اسلامي معمارۍ پیل

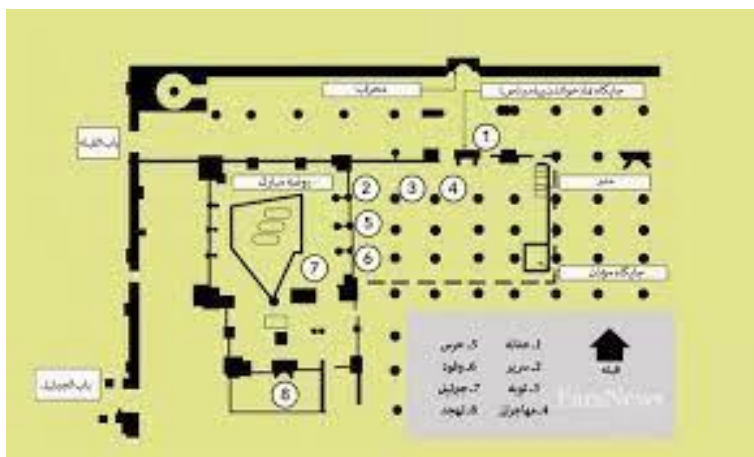


د کعبې معظمي تصویر

د وخت په تېرېدو سره په نبوي جومات کې لږ ډېر توپيرونونه را
منځ ته شول، چې په لاندې ډول دي.

د اسلامي معمارۍ پیل

د ”اخبار مدینه“ په حواله لیکي :
” د رسول الله صلی الله علیه وسلم د جومات لومړنۍ ودانۍ مربع
شکله وه، چي اوږدوالی او پسوری یې ۷۰ په ۷۰ گزو کي وو او د
دغه جومات (ماجت، مسجد) د لومړۍ ودانۍ دېوالونه د سړي د
وني (قد) ترکچې لږ څه جگ وه، او دوهمه ودانۍ یې ۱۰۰ په
۱۰۰ گزو کي وه“ (البته دا وروسته له پراخوالي وه).



د نبوي جومات د پراختیا تصویر

خو په نورو کتابونو کي دغه اندازې ډول ډول ویل شوي (سوي)
دي.

لکه چي شیخ عبدالحق محدث دهلوي رحمة الله علیه د جذب القلوب
په (۸۸) مخ کي وایي :

” د نبوي مسجد د لومړۍ ودانۍ اوږدوالی له قبلي څخه تر شماله
پوري څلور پنځوس گزه وو او له ختیځ څخه تر لوېدیځ پوري
دري شپېته گزه وو“.

د اسلامي معمارۍ پیل

دغه خبره امام مراغي (په ۶۴۳ سپوږميز کال مړ) هم د امام يحيی د روایت سره سم کړې ده.

امام نووي رحمه الله د کتاب الايضاح في مناسك الحج والعمرة په (۴۶۴) مخ او د هغه په لمن ليک کي وايي :
” د رسول الله صلى الله عليه وسلم د مسجد د لومړۍ ودانۍ اورشو اويا په شپېتو يا څه زياتو گزو کي وه او چي بيا يې پراخه کړ، اوږدوالی او پسرور يې ۱۰۰ په ۱۰۰ گزو کي سو“.

سيد سمهودي رحمه الله هم د وفاء الوفا په ۳۴۰ / ۱ مخ کي د امام نووي خبره نقل کړې ده. د شفاء الغرام د دوهم ټوک په دريمه ضميمه (۴۷۳) مخ کي يې هم د نووي د تحقيق سره سم د نبوي مسجد د لومړۍ ودانۍ اورشو ۷۰ گزه په ۶۰ گزو کي بللي او دغه اورشو يې د ۱۰۳۰ مربع مترو سره برابره گڼلې ده.

د مدينې منورې هغه تاريخ چي د دارالسلام د تحقيق او تاليف څانگې مرتب کړی او د نامتو کتاب ” الرحيق المختوم “ ليکوال مولانا صفي الرحمن مبارکپوري نظرثاني پر کړی او نسبتاً نوی او دقيق ليکل سوی دی، خو د طبعي (چاپ) تاريخ يې نه دی پرليکلی، هم د مسجد د لومړنۍ ودانۍ اوږدوالی اويا گزه او پسرور شپېته گزه او د دوهمي پراختيايي ودانۍ اوږدوالی او پسرور، سل په سل گزو کي گڼي او وايي چي په دې توگه جومات مربع شکله سو او د هغه ټوله اورشو (مساحت) ۲۵۰۰ مربع متره سوه “.

د اسلامي معمارۍ پيل

دغه راز څنگه چي بنکاري دغه کتاب يو گز پنځوس سانتې گڼلی دی، په دې حساب که د دغه کتاب خبره سمه وگڼو نو د دغه جومات لومړنۍ ودانۍ ۶۰-۷۰ گزه، ۳۰-۳۵ متره ده چي د ۱۰۵۰ مربع متره اورشو(مساحت) سره مساوي کيږي، او چي د رسول الله صلی الله عليه وسلم لخوا پراخه سوه ۱۰۰X۱۰۰ گزه، ۵۰ X ۵۰ مربع متره، د ۲۵۰۰ مربع مترو سره مساوي سوه.



د نبوی جومات فضایی تصویر

خو دلته بيا دا خبره ده چي نورو ټولو يو گز پنځوس سانتې نه دی بللی.

لکه چي سيد سمهودي د وفاء الوفا په ۱/ ۳۴۰ مخ کي وايي :
” کله چي ذراع مطلق ذکرسي نو مراد ځني انساني گز (د لاس گز يا ذراع اليد) دی او هغه تقريباً دوی لوښتي دی“. او دوی لوښتي تقريباً ۴۶ سانتې يا يونيم پټ کيږي.

د اسلامي معمارۍ پيل

خو که چيرې مونږ د مسلمانانو په لاسونو باندې تحقيقات پيل کړو، مونږ ته به را څرگنده سي چې، د يومسلمان لاس د بل مسلمان د لاس سره توپير لري او هيڅکله به دا توپير يو شان نه وي. او که مونږ د پنځوسو مسلمانانو لاسونه د څنگل نه تر گوټې پورې اندازه کړو او مينځني اندازه يې په پام کې ونيسو، دا به سرگنده شي چې د ذراع اندازه هماغه ۵۰ سانتي متره ده، کومه چې د نبوي په جومات او بي بيانو د کورنو په اندازو کې نغښتې ده، او مونږ ته يو موډلي معماري سيستم معرفي او د هغه لار ښونه کوي.



نبوي (مدينې منورې) تر ټولو لوي او ښايسته جومات انځور

له دې امله دی چې مولانا عبدالمعبود په خپل تاریخ المدیني المنوره کې د یوه گزه پر ځای یونیم پټ لیکي. اما لکه چې زموږ د قبلي تاریخ له (۳۹۲) مخ څخه څرگندېږي، د مرآی الحرمین لیکوال ابراهیم رفعت پاشا رحمی الله علیه وایي :

” د کعبې د سور او جگوالي کچه چې ما په متر د گزه سره پرتله کړه یو د لاس گز ۴۹ سانتي دی“.

له دې امله ځیني کتابونه لکه د شفاء الغرام د دوهم ټوک دریمه ضمیمه (۴۷۳) مخ او نشانات ارض قرآن (۲۳۲) مخ او نور د رسول الله صلی الله علیه وسلم لخوا د پراخه سوي جومات ټوله اورشو (مساحت) د ۲۵۰۰ مربع مترو پر ځای ۲۴۷۵ مربع متره بولي.

خو امام ازرقی رحمه الله د اخبار مکه د نامتو کتاب په ۱/ ۲۹۰ مخ کې یو ذراع څلېرویشته گوتي بولي او لکه چې ښکاري څلېرویشته گوتي تقریباً ینحوس سانتي کېږي.

نو څنگه چې د امام ازرقی کتاب د لومړي لاس له ماخذو څخه بلل کېږي او د دارالسلام تاریخ مدینه نن مهالی او دقیق کتاب دی، او د یوه تن له خوا نه دی لیکل سوی، بلکې څو تنو کار پر کړی دی.

نو زما په نظر که دلته او د دې کتاب په نورو ځایونو کې یو گز ینحوس سانتي وگڼل سي غوره به وي.

د نبوي مسجد د سر پوښل :

له احاديثو او تاريخي رواياتو څخه جوتېږي چې رسول الله صلی الله عليه وسلم لومړی سرلوڅی جومات جوړ کړ، بيا چې صحابه د زياتې تودوښي سره مخامخ سول نو يې رسول الله صلی الله عليه وسلم ته دغه تکليف عرض کړ او د هغه د پوښلو اجازه يې ځني واخيستل.

هغه د پوښلو اجازه ورکړه، بيا صحابه وو په داسې حال کې چې د جومات دېوالونه د سړي د ونې د کچې سره برابر وه، په لږ لږ واټن د خرماوو د ونو نولس ستونونه (پايې) ودرول؛ لس په يوه قطار کې، نه په بل قطار کې، او د هغو له پاسه يې د خرماوو لکړي، بڼاخلي، انځر او نور واچول. له دې څخه څرگندېږي چې دغه چت يوازې د لمر د تودوښي د مخنيوي له پاره وو او د اورښت اوبه يې نه سواى گرځولای.

بيا چې صحابه د اورښت پر مهال د اوبو له څڅېدو څخه په تکليف سول، نو رسول الله صلی الله عليه وسلم ته يې دا خبره عرض کړه او د هغه په اجازه يې د جومات چت په خټو وپوښی.

خو دغه چت چې د جومات له فرش څخه تقريباً دوه متره پنځه اويا سانتي جگ وو، بيا به هم د اورښت پر مهال څڅېدى او رسول الله صلی الله عليه وسلم او اصحابو به د جومات پر چکر او لاندۀ فرش لمونځ کاوه.

وروسته يې شکه (رېگ) او جغل پر واچول.

د رسول الله صلى الله عليه وسلم لخوا د جومات پراختیا :
کله چې رسول الله صلى الله عليه وسلم په اووم هجري کال د خیبر له غزا څخه راستون سو، څنگه چې د مسلمانانو تعداد ډېر سوی وو نو رسول الله صلى الله عليه وسلم دغه جومات د لومړي ځل له پاره پراخه کړ.

هغه نبوي ماجت په بره څلوېښت گزه او په اوږدو ډېرش گزه پراخه کړ، او د نوو دېوالونو بنسټونه یې درې گزه له ډېرو او نور له اومو څښتو څخه پورته کړل. په دې توگه د جومات ټوله اورشو(مساحت) ۲۵۰۰ مربع متره سوه.

البته د جومات د قبلي لوری پر خپل پخواني حال پاته سو.
دغه اضافه ځمکه حضرت عثمان رضي الله عنه په شل یا پنځه ویش زرو درهمو واخیسته او مسجد ته یې وقف کړه. په دې ډول رسول الله صلى الله عليه وسلم د اړتیا پر مهال د نبوي جومات د پراختیا کار د یوه سنت په توگه پرېښود.
(د دار السلام تاریخ مدینه منوره، ۶۶ مخ، تاریخ المدینه المنوره، ۳۱۰ مخ او وفاء الوفا، ۱/ ۴۲۲ مخ)

د اسلامي معمارۍ پیل

په اسلام کې د جومات ودانولو اهمیت

په اسلام کې د جومات آبادول د دین د قیام او بقا بنسټ ګڼل کېږي (په بهرنیو هیوادونو کې میشتو افغانانو ته پیغام)
الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وعلى آله وصحبه، أما بعد:

لکه څنګه چې د انسان د ژوند د بقاء له پاره کور مهم دی تر څو انسان د سختې یخنۍ یا سختې ګرمۍ او نور طبعي آفاتو څخه وساتل شي او همدارنګه د هغه د لمر ، سیوري او نورو آسانتیاوو څخه استفاده وکړي همداسې جومات هم د دین د بقاء او قیام د پاره مهم دی، جومات د ځمکې پر مخ د دین د نصرت او قیام له پاره لمرنۍ نښه او ځای دی .

جناب رسول الله صلی الله علیه وسلم چې کله قبا ته ورسید هغه سیمه چې له مدینې څخه درې میله لرې ده او هلته ته یې د قبلي د مشر شیخ عمر بن عوف په کور کې تشریف و فرمایلو . دوشنبه ، سه شنبه ، چهار شنبه او پنجشنبه په قبا کې پاتې شو او هلته یې لمری کار د جومات جوړول وو چې خپله یې د هغه بنسټ کېښود او خپله یې د هغه په جوړولو کې برخه واخسته، چې دا جومات د اسلام په تاریخ کې لومړی جومات بلل کېږي . او همدارنګه مدینې منورې ته کله د هجرت په نیت ورسیدل د هغوی صلی الله علیه وسلم او صحابه کرامو لمرنۍ فعالیت د نبوي جومات جوړول وو .

چې د نبوي جومات هم د عبادت ځای وه هم مدرسه وه او دارالشوری (د مشورې ځای) وه .

د جوماتو د جوړولو او بناء فضيلت :

د جومات جوړولو په باره کې په قرآنکريم او سنتو کې ډير فضائل راغلي دي، چې يوه برخه يې په لاندې ډول ده .

قال الله تبارک و تعالی :

إِنَّمَا يَغْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى
الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ فَعَسَىٰ أُولَٰئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ.
[التوبة: ١٨]

ژباړه :

يقيناً د الله جل جلا له جوماتونه هغه څوک ابادوي، چې پر الله
جل جلا له او آخرت ايمان ولري، لمونځ کوي، زکات ورکوي او
له الله جل جلا له پرته (له بل چا څخه) نه وېرېږي نو هيله ده
چې غسي کسان د سمي لاري موندونکي وي .

همدارنگه د جومات جوړول ، ترميمول هغه که په لږ منبع وي

يا ډير، صدقه جاريه ده،

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي :

إِنَّ مِمَّا يَلْحَقُ الْمُؤْمِنَ مِنْ عَمَلِهِ وَحَسَنَاتِهِ بَعْدَ مَوْتِهِ عِلْمًا عَلَّمَهُ وَنَشَرَهُ،
وَوَلَدًا صَالِحًا تَرَكَهُ، وَمُصَنِّفًا وَرَثَتَهُ، أَوْ مَسْجِدًا بَنَاهُ، أَوْ بَيْتًا لِابْنِ
السَّبِيلِ بَنَاهُ، أَوْ نَهْرًا أَجْرَاهُ، أَوْ صَدَقَةً أَخْرَجَهَا مِنْ مَالِهِ فِي صِحَّتِهِ
وَحَيَاتِهِ يَلْحَقُهُ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهِ (رواه ابن ماجه و حسنه الألباني).

هغه اعمال او نېکۍ چې د هغه ثواب د مرگ وروسته مؤمن ته

رسېږي دا دي :

١. علم نافع ،

۲. صالح اولاد،
۳. د قرآنکریم مصحف،
۴. د جومات جوړول،
۵. د مسافر د پاره د استوګنځي ځای،
۶. ویا له یا کوهي جوړول،
۷. او هغه صدقه چې د روغتیا او ژوند په وخت کې یې ادا کړي وي د هغې به هم د مرګ نه وروسته اجر او ثواب مومي. همدارنګه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي:

(مَنْ بَنَى مَسْجِدًا بَنَى اللَّهُ لَهُ مِثْلَهُ فِي الْجَنَّةِ) رواه البخاري (۴۵۰)
ومسلم (۵۳۳).

چا چې د الله جل جلا له جومات جوړ کړ الله جل جلا له د ده د پاره په جنت کې ځای جوړ کړي .
په اسلام کې د جومات هدف او مقصد :
جومات د اسلام هغه ستره نښه او شعار دی چې د دې ځای څخه خلکو ته د یوه الله جل جلا له د عبادت ناره او بلنه ورکول کېږي ، جومات د یو الله جل جلا له د عبادت ځای دی او بس .

په جومات کې تربګنت، قوم پرستي، سمت پرستي، شرک ، بدعات او نور هېڅ ځای نه لري، دلته به ټول خلک د یو الله اکبر په قوماندانه روان وي
یعني جومات د مسلمانان د اتحاد او اتفاق بنسټ بلل کېږي .
قوله تعالی :

وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا (الجن ۱۷)

ژباړه :

او رښتيا چي جوماتونه د الله جل جلا له دي نو له الله جل جلا له سره بل هيڅ څوك مه بولي .
جوماتونه د هېچا شخصي ملك نشي كيداى او نه څوك كوم مسلمان له هغه څخه منع كولاى شي .

قوله تعالى :

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ وَسَعَىٰ فِي خَرَابِهَا
أُولَٰئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَائِفِينَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ
فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ (البقره ۱۱۴) .

ژباړه :

او له هغه چا څخه زيات ظالم څوك دى چي په جوماتونو كي د الله جل جلا له د يادولو مخ نيسي او د جوماتونو په وړانولو كي زيار باسي، دوى د دې حق نه درلود چي جوماتونو ته ننوځي خو د وېرې په حال كي ، په دنيا كي دوى ته رسوايي او په آخرت كي ستر عذاب دى .

جومات د هغه عبادت ځاى دى چي په اسلام كي د توحيد څخه وروسته دوهم ركن دى، چي په قرآن او سنتو كي په لمانځه زيات ټنگار شوى دى، دا دومره اهم (مهم) عبادت دى چي په هيڅ حالت كي يې پرېښودل جواز نه لري كه سړى جوړ وي په ولاړه به لمونځ كوي، كه ناوروغ وي په ولاړه يې نشي ادا كولى په ناسته، كه په ناسته نشي كولاى په اړخ به لمونځ ادا كوي .

د اسلامي معمارۍ پیل

جومات د داسې یو اهم عبادت کولو او هلته یوازې د عالم چښتن
جل جلاله ته سجده ایښودل کیږي چې د المسجد کلمه خپله د سجدې
کولو حای ته وایي .

جومات یوه اسلامي مدرسه ده :
مسلمانان د الله جل جلا له یاد و عظ او تبلیغ ته داسې اړتیا
(ضرورت) لري، لکه کښت چې باران ته اړتیا (ضرورت) لري
، په جومات کې خلکو ته اسلامي احکام بیانېږي او خلک د دین
زده کړه تر سره کوي .

نو کله چې د دیني تعلیم او خلکو ته د وعض او نصیحت سلسله
روان وي د مسلمانانو ایمانونه تقویه کېږي او د نیکو کارونو د
سره کولو کوښښ کوي او د گناه د کارونو څخه ځان ساتي (زړه
یې په ایمان مطمئن کېږي) .

او کله چې انسان د دیني تعلیم او وعض نه لري پاتې وي ، په هغه
باندې شیطان حمله کوي او په غفلت کې غورځوي او همدارنگه
د ټولنې او محیط د فتنو او محرमतو تر تاثیر لاندې راځي نو بیا
نه گناه، نه نیکی ده ته کوم اړښت نه لري بس فقط د اسلام یو نوم
وي نور څه نه وي .

الله جل جلا له فرمایي :
الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ
(الرعد ۲۸)

د اسلامي معمارۍ پیل

.....

ژباړه :

هغه کسان چې ایمان یې راوړی دی او زړونه یې د الله جل جلا له په یاد آرامېږي ، خبر شئ چې د الله جل جلا له په یاد زړونه ډاډمن کېږي .

ذکر د الله جل جلا له یاد، لمونځ، د قرآن تلاوت وعض او دیني بیان دی .

جومات ته د تلو فضیلت :

هغه کسان چې د یو الله جل جلا له د عبادت د پاره جومات په تلو باندې عادت وي په احادیثو کې د دې کسانو زیات فضیلت ذکر شوی دلته فقط د جناب رسول الله صلی الله علیه وسلم څو احادیث ذکر کوو، ان شاء الله همدا کفایت کوي :

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي :

اذا رأيتم الرجل يتعبد المساجد فاشهدوا له بالایمان قال الله تعالى
انما يعمر مساجد الله من امن با الله .. الايه (الترمذي ۳۰۹۳)

ژباړه :

که چیرې تاسې څوک ولید چې جومات ته د تلو معتاد (عادت) ولري (د لمانځه او خدمت له پاره) نو تاسې د هغه د ایماندارۍ شاهدی ورکړئ .

الله جل جلا له فرمایي:

هغه کسان جوماتونه آبادوي کوم چې په الله او ورځ د آخرت ایمان لري .

يعني څوک چې په پنځه وخته جماعت کولو عادت وي يقيناً يو رښتني مسلمان دی، او د ده د مسلمانۍ د نښو څخه دا ستره نښه ده .

بل حديث شريف کي راغلي:

اوه کسان به د قيامت په ورځ د عرش تر سيوري لاندې وي چې په دې ورځ به، بغير له دغه سيوري بل سيوري نه وي د دې اوو ډولو نه يو هغه ډله چې:

وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ بِالْمَسَاجِدِ (بخاری او مسلم)

هغه کس چې زړه يې د جومات سره تړلی وي پنځه وخت لمونځ په جومات کي ادا کوي، کله چې د يو لمانځه وخت تېر شي د بل لمانځه د وخت په فکر کي وي .

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:

من شهد العشاء في الجماعة كان كقيام نصف ليلة و من صلى العشاء و الفجر في جماعة كان كقيام ليلة (جامع الترمذي ۲۲۱).

ژباړه:

څوک چې د ماسختن په جماعت کي حاضر شي د نيمايي شپې د بيدارۍ ثواب ورکول کېږي او چا چې د ماسختن او سهار لمونځونه په جماعت سره ادا کړل د ده د پاره د ټولې شپې د قيام (ثواب) دی.

او تر ټولو غوره دا چې د جماعت لمونځ د يوازي لمانځه څخه پنځه وېشت درجې غوره والی لري:

د اسلامي معمارۍ پیل

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:

صلاة الجماعة تفضل الفذ بخمس و عشرين درجة (البخاري
٦٤٤) .

د جماعت لمونځ په يوازې لمانځه باندې پنځه ويشت درجې غوره والی او فضيلت لري.

د جومات د آبادلو په باره بې حده زيات فضائل ذکر شوي دي د خپل وس مطابق مو دغه لنډ مطلب وليکلو.

بيا ولي مونږ د پرديو مودولي سيستمونو ته په معمارۍ کې مخه کوو، کوم چې د اسلامي مودولي سيستم نه اخیستل شوي دي.

نور معلومات به زما په بل کتاب کې چې تر کار لاندې دی، مطالعه کړئ

د کتاب نوم: په اسلامي نظام کې ودانيز پرمختګ

د اسلامي معمارۍ پیل

ماخذ

۱. صفی الرحمن مبارکپوری . مؤلف
سیرت رسول اکرم (ص) / ترجمه کتاب الرحیق المختوم
ترجمه: حامد فیروزی، محمد ابراهیم کیانی / ص - ۱۹۴
۲. حشمت الله اتمر. مهندس. داکتر؛ ماه سنبله ۱۴۰۲، برف ها
آب ميشود، چاپ اول، مطبعه لاجواب، جاده ولايت کابل، صفحه
۱۰ و ۲۵.

د چاپ شویو کتابونو لېست

۱. معمارۍ افغانستان
۲. اطلاعات، اصول و قواعد طراحی در معماری
(بخش شفاخانه ها)
۳. راهنمود طلایی
(برای اساتید انستیتوت های تخیکی و ساختمانی افغانستان)
۴. رسم تخنیک (گامی به سوی دنیای انجینری) جلد اول
۵. رسم تخنیک (گامی به سوی دنیای انجینری) جلد دوم
۶. اطلاعات، اصول و قواعد طراحی در معماری (بخش
اداری)
۷. معماری اصیل شهر کابل (مرادخانی)
۸. معماری شهر کابل (بی بی مهر و)
۹. افغانستان در قرن تکنالوژی
۱۰. زونبندی اقلیم و زلزله افغانستان
۱۱. صدقه جاریه/ دنیای انجینری
۱۲. آموخته های ناب از طراحی تا نظارت
جلد اول (۱۹۹۰ الی ۲۰۲۱)
۱۳. داستان حقیقی با مقیاس معماری
۱۴. فرار از کشور- با تصاویر مستند
۱۵. نقش دانشمندان مسلمان در فن معماری و مهندسی
۱۶. پخسه در افغانستان
۱۷. بنیا نگذاری اولین مساجد توسط افغانها در آسترلیا
۱۸. آموخته های ناب از طراحی تا نظارت

- جلد دوم (۱۹۹۰ الی ۲۰۲۱)
۱۹. منار جام – الهامی برای قطب منار
۲۰. آموخته های ناب از طراحی تا نظارت
- جلد سوم (۱۹۹۰ الی ۲۰۲۱)
۲۱. جام یا کلیان (کلان)
۲۲. معماری گل و چوب (معماری شهر کهنه کابل) جلد اول
۲۳. معماری گل و چوب (معماری شهر کهنه کابل) جلد دوم
۲۴. معماری گل و چوب (معماری شهر کهنه کابل) جلد سوم
۲۵. چپر ته چې قانون نه شته (گډوډي د افغانستان په معمارۍ کې)
۲۶. مېړنه جو ما تونه وو پخوا او نن ،،
۲۷. هله جور کو (نی پخسه – مقاوم زلزله)
۲۸. اطلاعات، اصول و قواعد طراحی در معماری (بخش مساجد)
۲۹. اطلاعات، اصول و قواعد طراحی در معماری (بخش مکاتب)
۳۰. هنر و صنعت چوب در مرادخانی
۳۱. هنر و پیشه حکاکي - زرگری در مرادخانی
۳۲. هیچ (چهل داستان واقعی)
۳۳. معماری اصیل شهر کابل
- (تشریح مورخ ۱۷ ماه میزان سال ۱۴۰۱ پوهنتون پولی تخنیک کابل)
۳۴. ۴۰- چهل
۳۵. مجنون او گلچین (ناول به زبان پښتو)

۳۶. در جستجو (ناول به زبان دری)
۳۷. تفاوت ها تفاوت می آورد (کتاب تصویری)
۳۸. مجموعه از دروس دینی مولوی صاحب خیرالله مخدوم
(جلد اول)
۳۹. برف ها آب میشود
۴۰. رسم و تخیل (گامی به سوی دنیای انجینری) جلد سوم
۴۱. آرزو و امید (ناول به زبان دری)
۴۲. بودا بنکاري (ناول به زبان پښتو)
۴۳. د اسلامي معمارۍ پیل

د کار لاندې کتابونو لېست

۱. په اسلامي نظام کې ودانيز پرمختګ
۲. مجموعه از دروس دينی مولوی صاحب خيرالله مخدوم
(جلد دوم)
۳. حيوانات شوخ
۴. د افغان هلک او آذري جلی مينه
۵. د شپېلۍ مېنه په کچه گرۍ کې
۶. سرغندوی (ناب، مشهور) پوډري
۷. بې وخته باران
۸. لیونی لېوه
۹. بي زده کړې پوی
۱۰. شپنه ادې
۱۱. کوشنۍ سوداګره
۱۲. سپين کارغه
۱۳. سور تنور
۱۴. خره بيزو
۱۵. بندي مرغه
۱۶. توده برستن
۱۷. د ژوند پای

د امکان او وخت په صورت کې

۱. پخسه در افغانستان (به زبان انگلیسی)
۲. تاریخ معماری افغانستان
۳. حویلی های آسمان خراش
۴. ارتباط گذشته، حال و آینده در معماری
۵. استعداد، سرعت و اقتصاد در معماری افغانستان
۶. شیطان چراغ
۷. خاطره ها

Start Of Islamic Architecture

Written by:

Architect PHD

Hashmatullah Ntmar

January /February 2024

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library